

Nr 165.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till upprätthållande av verksamheten vid statens provningsanstalt m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

ej mindre

dels godkänna det av chefen för finansdepartementet förordade förslag till stat för statens provningsanstalt, att tillämpas från och med år 1920, ävensom de av bemälda departementschef angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i denna stat upptagna avlöningsförmåner;

dels ock förklara, att envar, som med eller efter ingången av år 1920 tillträder ordinarie befattning vid statens provningsanstalt, skall vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser för avlöningsförmånernas åtnjutande,

än även till upprätthållande av anstaltens verksamhet under år 1920 å ordinarie stat för nämnda år bevilja ett förslags-
anslag å..... kronor 263,850,

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 142 häft. (Nr 165.)

att i första hand av inkomster av statens provningsanstalt direkt utgå.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25
februari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Statsråden: PETERSSON,
              SCHOTTE,
              PETRÉN,
              NILSON,
              LÖFGREN,
              friherre PALMSTIERNA,
              RYDÉN,
              UNDÉN,
              THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anförde.

Vid anmälan den 14 januari 1918 av anslagsbehoven under riksstatens sjunde huvudtitel omförmälde jag bland annat, under punkt 16, att de genom Kungl. Maj:ts beslut den 7 september 1917 förordnade särskilda kommitterade för avgivande av förslag till ny organisation av tekniska högskolans materialprovningsanstalt till fullgörande av berörda uppdrag den 31 oktober 1917 avgivit betänkande med förslag i ämnet, samt att kommitterade, som beräknat, att för år 1919 utgifterna för anstalten komme att överstiga inkomsterna med ett belopp av 38,900 kronor förutom det dyrtidstillägg, som för nämnda år kunde komma att tillerkännas personalen, utgått ifrån, att detta underskott skulle täckas av statsmedel. Jag meddelade vidare, att utlåtanden över kommitterades förslag på grund av remiss avgivits av styrelsen för tekniska högskolan, fullmäktige i järnkontoret, kommerskollegium och

statskontoret, men att några av ifrågavarande utlåtanden till finansdepartementet inkommit så sent, att jag då ännu icke hunnit förbereda ärendet för slutligt avgörande. Då frågan om provningsanstaltens organisation emellertid syntes mig vara av beskaffenhet att bära så snart ske kunde bringas till sin lösning och den möjligheten låge nära, att därvid kunde komma att krävas bidrag av medel, över vilka riksdagen förfogade, förklarade jag mig anse riktigast, att i det riksstatsförslag för år 1919, som skulle föreläggas riksdagen, något belopp för ändamålet beräknades.

I anledning härav hemställde jag om förslag till riksdagen att, i avbidan på den proposition rörande organisation av en statens provningsanstalt, som kunde komma att föreläggas riksdagen, såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid en dylik anstalt bland de ordinarie anslagen för år 1919 beräkna ett belopp av 38,900 kronor. Denna hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Vid närmare granskning av det av kommitterade avgivna förslaget till organisation för provningsanstalten visade det sig emellertid nödvändigt att, innan ärendet företogs till slutlig prövning, inhämta löneregreringskommitténs yttrande i ämnet. Sedan kommittén genom beslut den 22 februari 1918 anbefallts att avgiva dylikt yttrande, erhöll jag emellertid från kommittén meddelande om, att utlåtande från kommittén icke kunde förväntas i sådan tid, att proposition rörande provningsanstaltens organisation kunde föreläggas 1918 års riksdag. Under sådana omständigheter och för att icke på något sätt föregripa prövningen av omorganisationsförslaget ansåg jag lämpligast, att anslag för uppehållande av anstaltens verksamhet icke för det dåvarande uppfördes å riksstaten; och beslöt Kungl. Maj:t i enlighet med min därom gjorda hemställan att inställa den bebådade framställningen till riksdagen om anslag för nu ifrågavarande ändamål å 1919 års riksstat. Härom erhöll riksdagen i skrivelse den 12 mars 1918, nr 153, vederbörligt meddelande.

I en den 25 november 1918 dagtecknad skrivelse avgav löneregreringskommittén sedermera det från kommittén infordrade utlåtandet i förevarande ämne. Då under sådana omständigheter framställning om omorganisation av provningsanstalten att gälla från och med den 1 januari 1920 syntes mig bära göras hos innevarande års riksdag men jag vid tiden för avlåtandet av statsverkspropositionen till nämnda riksdag ännu icke hunnit underkasta ärendet slutlig granskning, anhöll jag att i riksstatsförslaget för år 1920 de för ändamålet erforderliga medlen, i avbidan på proposition i ämnet, måtte allenast få beräknas.

I avseende å anslagsberäkningen framhöll jag vid nämnda tillfälle, att enligt lönerегleringskommitténs förslag avlöningsstaten för provningsanstalten skulle sluta å en summa av 165,050 kronor. Här till skulle emellertid, enligt vad i 1917 års kommittébetänkande anfördes, komma kostnader för gas och elektrisk ström, värme, inventarier och bibliotek samt övriga löpande utgifter. Dessa kostnader, som av 1917 års kommitterade beräknats till sammanlagt 68,000 kronor, hade nu av provningsanstaltens föreståndare ansetts icke kunna uppskattas till lägre belopp än 78,000 kronor, allt för år räknat. Hela det för uppehållande av statens provningsanstalts verksamhet erforderliga anslaget skulle sålunda utgöra 243,050 kronor. Anslaget, som borde erhålla reservationsanslags natur och uppföras å ordinarie stat, borde, så långt inkomsterna av provningsanstaltens verksamhet försloge, i första hand utgå av nämnda inkomster.

Under erinran att dessa inkomster i riksstatsförslaget för år 1920 upptagits till ett belopp av 204,400 kronor, hemställde jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i avbidan på den proposition rörande organisation av statens provningsanstalt, som kunde varda riksdagen förelagd, till upprätthållande av verksamheten vid nämnda anstalt på 1920 års riksstat bland de *ordinarie* anslagen beräkna ett reservationsanslag av 243,050 kronor, att i första hand av inkomster av statens provningsanstalt direkt utgå.

Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Sedan jag numera varit i tillfälle att ägna här ifrågavarande ärende slutlig granskning och beredning, anser jag mig i dag kunna ånyo anmäla detsamma för Kungl. Maj:t i och för definitiv framställning till riksdagen.

Till en början anhåller jag då att, i anslutning till 1917 års kommittébetänkande samt det av lönerегleringskommittén avgivna utlåtandet, få lämna en kortfattad redogörelse för provningsanstaltens uppkomst, utveckling och nuvarande organisation.

Enligt utredning i det betänkande, som den 5 juli 1913 avgavs av kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade angående inrättande och organiserande av ett handelsdepartement, upprättade järnkontolet redan år 1875 en mekanisk provningsanstalt, som huvudsakligen var avsedd för järnkontolets delägare, men även kunde anlitas av utomstående. Denna anstalt hade emellertid ej sådan omfattning och utrustning, att den i längden kunde motsvara det ökade behovet av rationella undersökningar av material m. m. Då det därjämte

Uppkomsten
av en materialprovnings-
anstalt.

även för undervisningen vid tekniska högskolan visade sig angeläget att bereda de studerande tillfälle till praktiska övningar på detta område, tillsattes på högskolans föranstaltande år 1894 en kommitté med uppdrag att utreda lämpligheten av att i samband med högskolan inrätta en officiell materialprovningsanstalt. Kommittén föreslog upprättandet av en sådan statens anstalt, som borde vara administrerad av högskolans styrelse, men i övrigt oberoende av högskolan. Anstalten skulle äga rätt att använda sig av vissa skolans maskiner och apparater mot skyldighet att under vissa tider meddela högskolans elever praktisk undervisning. Sedan därefter med järnkontoret överenskommits, att dess provningsanstalt skulle upphöra, samt ett tillfälligt anslag ur manufakturförlagslånefonden av Kungl. Maj:t på kommerskollegiets tillstyrkan beviljats för anstaltens upprättande, trädde denna i verksamhet den 1 juli 1896.

Arbetsupp-
gifter, orga-
nisation m. m.

Enligt det av Kungl. Maj:t den 29 januari 1897 fastställda reglementet för tekniska högskolans materialprovningsanstalt (Bihang till Svensk författningssamling 1897, nr 18) skulle anstaltens ändamål vara att för det allmänna och för enskildes räkning utföra noggranna prov å hållfasthet och andra i tekniskt hänseende viktiga egenskaper hos metaller, sten, cement med flera materialier samt att däröver utfärda intyg. Dessutom borde anstalten genom serier av undersökningar beträffande materialiers egenskaper samt utgivande av tryckta arbeten häröver utöva en vetenskapligt teknisk verksamhet. (§ 1).

De undersökningar, för vilka provningsanstalten företrädesvis anlitas, voro dels kontrollundersökningar för att konstatera, huruvida fastställda leveransbestämmelser uppfyllts, dels undersökningar för utrönande av materialiers eller instruments beskaffenhet samt slutligen undersökningar, som verkställdes i samband med uppkomna leveranstvister eller för att söka utreda orsaken till inträffade olyckshändelser.

Under det att provningsanstaltens förvaltning leddes av tekniska högskolans styrelse, var anstaltens ekonomi däremot fullständigt skild från högskolans. Högskolans styrelse ägde tillsätta anstaltens tjänstemän, avgiva förslag till reglemente och taxa för anstaltens begagnande samt besluta om inkomsternas användning enligt de i reglementet angivna grunder (§§ 2 och 3).

Provningsanstalten skulle stå under inspektion av föreståndaren för tekniska högskolans fackskola för bergsvetenskap¹. Det skulle

¹ Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande överflyttades dock senare å överingenjören hos järnkontoret funktionen såsom provningsanstaltens inspektör.

åligga inspektören tillse, att provningarna försigginge på sådant sätt, att det med anstalten avsedda syftet uppnåddes. Inspektören skulle äga att till högskolans styrelse göra de framställningar, som han funne vara av behovet påkallade för anstaltens ändamålsenliga verksamhet (§ 4).

Den närmaste ledningen av provningsanstaltens verksamhet skulle tillhöra dess föreståndare, som skulle vara en i järnhantering kunnig och erfaren person. Honom skulle åligga att med vissa undantag utföra provningarna, att enligt reglementet och styrelsens föreskrifter sköta och ansvara för anstaltens ekonomiska angelägenheter jämte bokföringen samt att föra underhandlingar med anstaltens kunder. Därjämte skulle föreståndaren vaka över anstaltens vidmakthållande och tidsenliga utveckling (§ 5).

Såsom ställföreträdare för föreståndaren i händelse av förfall för denne och såsom dennes biträde för utförande av en del provningar skulle anställas en ingenjör. Fördelningen av göromålen mellan föreståndaren och ingenjören skulle ske enligt av styrelsen utfärdade särskilda bestämmelser (§ 6).

För vissa särskilda undersökningar, till exempel i fråga om kemiska analyser, mikroskopiska prov, elektriska undersökningar m. m., skulle föreståndaren äga att anlita sakkunniga personer, som ville åtaga sig dylika arbeten för provningsanstaltens räkning (§ 7).

Alla intyg över de provningar, som blivit utförda å provningsanstalten, skulle undertecknas av föreståndaren eller den, som bestred hans plats. Resultatet av sådana provningar, som enligt inlämnarens medgivande finge yppas, skulle införas i en särskild provbok, som förvarades vid anstalten (§ 8).

Resultaten av verkställd provning finge icke utan inlämnarens av provämnet samtycke för någon annan än denne yppas (§ 10).

För utförda provningar skulle erläggas avgifter i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställd taxa; för provningar, som ej innefattades i taxan, skulle däremot utgå betalning efter överenskommelse.

Avgifterna skulle erläggas av alla uppdragsgivare, även statens institutioner.

Under år 1918 beslöts emellertid, i anledning av vad 1917 års kommitterade i dylikt hänseende ifrågasatt, viss ändring i de dittills gällande förhållandena beträffande anstaltens ledning. Den 19 mars 1918 förklarade sig nämligen Kungl. Maj:t, på framställning av den myndighet, som då handhade ledningen av provningsanstaltens förvalt-

ning, tekniska högskolans styrelse, vilja, ehuru anstalten ännu icke blivit slutligt organiserad såsom en statens provningsanstalt, tillsätta en särskild styrelse för anstalten, bestående av sex personer, att fungera tillsvidare intill utgången av år 1919, vid vilken tidpunkt den nya organisationen för anstalten beräknades kunna träda i kraft; och anbefalldes Kungl. Maj:t i sammanhang härmed kommerskollegium, styrelsen för tekniska högskolan och fullmäktige i järnkontoret att var för sig avgiva förslag å en ledamot i anstaltens styrelse. Sedan dylika förslag inkommit, förklarade Kungl. Maj:t genom beslut den 12 juli 1918, att den befattning med ledningen av anstalten, som enligt reglementet för anstalten dittills tillkommit tekniska högskolans styrelse, skulle upphöra med utgången av sistnämnda månad, och förordnade Kungl. Maj:t sex personer att från och med den 1 augusti 1918 tillsvidare intill utgången av år 1919 vara ledamöter i den särskilda styrelse för anstalten, som Kungl. Maj:t tidigare förklarat sig vilja tillsätta. Tillika förklarades, att till ledning vid utförandet av det styrelsen åliggande uppdrag att handhava anstaltens förvaltning skulle tillsvidare och intill dess instruktion blivit för styrelsen fastställd i tillämpliga delar gälla vad i reglementet för anstalten vore föreskrivet beträffande tekniska högskolans styrelses befogenhet i sådant avseende.

Anstaltens
utveckling
och nuva-
rande ställ-
ning.

Anstaltens
uppgifter.

Anstaltens ena huvuduppgift, nämligen att tjäna tekniska högskolans undervisning genom att bereda dess elever tillfälle till praktiska övningar i olika slags materialprovning, har tillgodosetts sålunda, att eleverna i vissa årskurser enligt av styrelsen fastställda timplaner och undervisningsprogram deltagit i övningar i praktisk provning av metallers och byggnadsmaterialiers hållfasthetsegenskaper.

Dessa elevövningar hava för vissa fackskolor stått under ledning av anstaltens föreståndare och för vissa fackskolor av annan lärare vid högskolan. Desamma hava under gångna år såväl kvalitativt som även kvantitativt, i den mån undervisningsprogram och timplan medgivit, förändrats i enlighet med materialprovningsteknikens utveckling på de berörda områdena.

Provningsanstaltens andra huvuduppgift, nämligen den i reglementets § 1 framhållna, att för det allmännas och enskildas räkning utföra noggranna materialprovningar, har under de gångna åren varit föremål för en synnerligen snabbt fortgående utveckling; det är ock huvudsakligen denna verksamhetsuppgift, som framtvingat behovet av en ny eller förändrad organisation av anstalten. Till belysande härav må ur 1917 års kommittébetänkande återgivas följande siffror rörande

bruttoinkomsten av utförda provningar, personalens antal och antalet avgivna intyg under vissa år av anstaltens verksamhetstid.

År	Bruttoinkomst av provningar Kr.	Antal personal (utom inspek- tör och före- ståndare)	Antal avgivna intyg och utlåtanden
1897	12,500	—	—
1902	30,700	10	1,025
1906	43,870	15	1,366
1910	71,350	20	1,931
1911	80,980	21	2,069
1912	82,840	23	2,338
1913	95,890	25	2,577
1914	88,140	25	2,579
1915	131,430	29	3,115
1916	151,030	34	3,709

För åren 1917 och 1918 ställa sig motsvarande siffror, enligt vad anstaltens föreståndare under hand meddelat mig, sålunda:

1917	153,580	35	3,369
1918	145,523	35	3,308

Anstaltens verksamhet har sedan år 1911 varit uppdelad på följande 5 avdelningar:

*Anstaltens
uppdelning på
avdelningar.*

Mekaniska avdelningen för mekaniska och fysiska provningar av järn, stål och andra metaller och därav gjorda konstruktionsdelar, för metallmikroskopi, för mekaniska provningar av trä, remmar, smörjolja m. m.

Till denna avdelning hör även mekaniska verkstaden.

Byggnads-tekniska avdelningen för provning av naturlig och konstgjord byggnadssten, tegel, cement, betong m. m.

Bergskemiska avdelningen för analyser och kemiska undersökningar av järn och andra metaller, resp. legeringar, malmer, bergarter och oorganiska råvaror och produkter.

Kemiskt-tekniska avdelningen för analyser och undersökningar av textilvaror, papper och papperstekniska produkter, stenkol och andra bränslen, oljor, kautschuk, kolningstekniska m. fl. organiskt-kemiskt-tekniska produkter.

Elektriska avdelningen för undersökning av elektriska och magnetiska egenskaper hos järn och andra metaller, provning av isolations- och ledningsmaterial, mätare, instrument och ljuskällor.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 142 häft. (Nr 165.)

Därtill kommer *kontorsavdelningen* för skötsel av kassa och räkenskaper, utskrivning av intyg, korrespondens, registrering m. m.

Personal.

I enlighet med av tekniska högskolans styrelse fastställd instruktion för tjänstemännen vid materialprovningsanstalten av den 30 oktober 1911 med ändring den 5 februari 1917 äro de provningsanstaltens tjänstemän, vilka enligt Kungl. Maj:ts reglemente tillsättas av styrelsen, följande:

Provningsanstaltens föreståndare.

Föreståndarens närmaste man vid var och en av de olika specialavdelningarna; en av dessa tjänstemän utses till provningsanstaltens ingenjör och ställföreträdande föreståndare, samt förste assistenten vid bergskemiska laboratoriet.

Övrig personal utgöres av assistenter, biträden och arbetare, vilka antagas och entledigas av anstaltens föreståndare i samråd med inspektören.

Under åren 1916 och 1917 har personalbesättningen varit i huvudsak följande:

Föreståndaren.

Mekaniska avdelningen:

- 1 föreståndarens närmaste man,
- 2 assistenter,
- 1 verkmästare,
- 1 arbetare (5 personer).

Byggnads-tekniska avdelningen:

- 1 föreståndarens närmaste man,
- 1 assistent,
- 1 verkmästare (3 personer).

Bergskemiska avdelningen:

- 1 föreståndarens närmaste man,
- 1 förste assistent,
- 2 manliga assistenter,
- 5 kvinnliga assistenter,
- 3 arbetsbiträden (12 personer).

Kemiskt-tekniska avdelningen:

- 1 föreståndarens närmaste man,
- 2 manliga assistenter,
- 3 kvinnliga assistenter,
- 2 arbetsbiträden (8 personer).

Elektriska avdelningen:

1 föreståndarens närmaste man,
1 arbetare (2 personer).

Kontorsavdelningen:

1 biträdande kamrer,
1 kvinnlig registrator,
2 skrivbiträden,
1 biträde (5 personer).

Summa 36 personer.

Vissa tider hava en eller flere av dessa platser varit vakanta eller något annorlunda fördelade på vissa avdelningar.

Dessutom hava anlitats sakkunniga biträden, särskilt för provtagningsförrättningar, vilka biträden emellertid icke varit anställda vid anstalten, och anses dessas arbete kunna beräknas motsvara ytterligare 2 personers arbete.

Arbetstiden har för ingenjörs-, assistent- och kontorspersonal varit 7 effektiva arbetstimmar per dag och för arbetarepersonalen 9 effektiva arbetstimmar.

Dessutom har i stor utsträckning övertidsarbete nedlagts av den anställda personalen, för vilket övertidsarbete givits särskild ersättning.

Från järnkontoret har anstalten allt sedan år 1902 erhållit ett årligt anslag av 4,400 kronor, avsett till avlöningar åt föreståndaren och 1:ste assistenten på bergskemiska avdelningen. Villkoret för detta anslag har varit, att blivande reglemente och föreskrifter för bergskemiska laboratoriet och dess verksamhet skulle godkännas av järnkontorets styrelse, ävensom att samma styrelse skulle erhålla rätt att granska förslag till taxa för provningar vid detta laboratorium.

Inkomster.

För sin löpande drift har anstalten varit tvungen att bära sig som affär och har haft att bestrida avlöningar, driftkostnader, hyror och underhåll med inkomstmedlen från de utförda provningarna.

Avgifterna för viktigare provningar på mekaniska och byggnadstekniska avdelningarna hava varit reglerade genom en av Kungl. Maj:t den 29 januari 1897 fastställd taxa. (Bihang till Svensk författningssamling, nr 18).

För provning av normalpapper, som utgör en icke oväsentlig del av kemiskt-tekniska avdelningens verksamhet, är avgiften bestämd i kungl. kungörelsen den 6 mars 1908 (bihang till Svensk författningssamling, nr 20) angående tillägg till den år 1897 fastställda taxan.

I övrigt hava avgifterna bestämts efter överenskommelse mellan anstaltens föreståndare och uppdragsgivaren. Dessa så överenskomna avgifter hava emellertid icke kunnat vara godtyckliga, utan hava anslutits, i den mån så kunnat ske, till den norm, som bildats av de i reglementet fastställda taxorna. I tillämpningen har så tillgått, att avgifter för olika grupper av provningsuppdrag standardiserats och godtagits av uppdragsgivaren.

De i ovannämnda taxa fastställda provningsavgifterna hava utgått med oförändrade belopp ända till i början av år 1918. Sedan 1917 års kommitterade i sitt den 31 oktober sagda år avgivna betänkande bland annat föreslagit, att de i omförmälda taxa stadgade avgifter skulle, för möjliggörande av förbättrade avlöningsförhållanden för den vid anstalten anställda personalen m. m., på angivet sätt höjas, fann Kungl. Maj:t emellertid enligt beslut den 8 februari 1918 gott medgiva, att ifrågavarande avgifter finge tillsvidare höjas med 40 procent. Även de avgifter, som bestämts efter överenskommelse med uppdragsgivarna, hava under de senaste åren av anstaltens verksamhet varit föremål för vissa höjningar.

Enligt vad som meddelas i 1917 års kommittébetänkande hava på senaste tiden cirka 25 procent av anstaltens provningsinkomster influtit enligt den av Kungl. Maj:t fastställda taxan, medan återstående 75 procent uppkommit å provningar, å vilka taxan icke ägt tillämpning.

Något statsbidrag för bestridande av driftskostnaderna har anstalten ända till år 1918 icke åtnjutit. För år 1918 tilldelades emellertid anstalten, sedan det visat sig, att proposition rörande definitiv organisation för anstalten icke kunde föreläggas sagda års riksdag, av Kungl. Maj:t genom beslut den 8 februari 1918 statsunderstöd med det belopp, varmed, enligt då verkställda beräkningar, anstaltens inkomster för sagda år antogos komma att understiga utgifterna, eller 29,870 kronor, att utgå ur manufakturförlagslånefonden.

För år 1919 har anstalten genom beslut av Kungl. Maj:t den 7 februari innevarande år ur manufakturförlagslånefonden tillerkänts statsunderstöd till belopp av 20,800 kronor. Därjämte har anstaltens styrelse hos Kungl. Maj:t gjort framställning om, att för nämnda år anstaltens befattningshavare måtte av statsmedel tillerkännas krigstidstillägg och krigstidshjälp enligt samma grunder, som kunde vara stadgade i avseende å statens befattningshavare. Styrelsens sistberörda framställning har emellertid ännu icke varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Anstaltens utgifter kunna uppdelas i följande huvudgrupper:
 avlöningar och tantième till anstaltens befattningshavare;

Utgifter.

löpande omkostnader för driften, innefattande utgifter för förbrukningsartiklar, reagenser för tillfälliga anordningar, som icke hava inventarietyp, underhåll av inventarier, arvode till tillfälliga biträden, resekostnader, hyror, värme, gas, elektrisk ström m. m.;

inköp av nya inventarier, maskiner och apparater av mera permanent beskaffenhet, ävensom inköp till bibliotek.

Enär anstalten i ekonomiskt avseende måst drivas som affärsföretag på föreståndarens personliga ekonomiska risk, har åt denne i vidsträckt mån överlämnats att bestämma över avlöningarna för vid anstalten anställd personal. *Avlöningar och tantième.*

För föreståndaren själv har ända till år 1918 någon fast avlöning icke varit bestämd, utan har hans hela inkomst vid anstalten utgått i form av tantième. För år 1918 har föreståndaren däremot åtnjutit fast lön av 11,000 kronor jämte krigstidstillägg därpå, 1,760 kronor.

De grunder, efter vilka tantième utgått, hava bestämts av styrelsen och underkastats ändring alltefter anstaltens skeende utveckling; för åren 1910—1917 hava de enligt styrelsens beslut varit bestämda på följande sätt:

Från anstaltens bruttoinkomst av utförda provningar hava dragits alla utgifter för avlöningar, driftkostnader och underhåll; återstoden har benämnts årets nettobehållning.

Föreståndarens tantième har utgjort:

av nettobehållningen intill 10,000 kronor	60 procent,
mellan 10,000 och 15,000	» 50 »
» 15,000 och 20,000	» 35 »
över 20,000	» 25 »

Inspektörens arvode har ävenledes utgått i form av tantième av samma nettobehållning och utgjort:

av nettobehållningen intill 10,000 kronor	5 procent,
överstigande 10,000	» 2 »

Ställföreträdande föreståndaren har i denna sin egenskap från samma nettobehållning erhållit 1,200 kronor och

föreståndarens närmaste man på bergskemiska avdelningen av samma nettobehållning en del av sin avlöning, nämligen 2,800 kronor.

Vad beträffar personalens avlöningar, hava dessa icke kunnat fixeras till bestämda belopp för viss befattning, utan fastmer varit synnerligen beroende av, dels vilken person vid tillfället varit tillgänglig

för befattningen, dels även på de ekonomiska konjunkturer, av vilka anstalten varit beroende.

Föreståndarens för anstalten inkomster från provningsanstalten hava varit:

för år 1914 (tantième).....	kronor 10,420
» » 1915 »	» 13,445
» » 1916 »	» 13,925
» » 1917 »	» 15,343
» » 1918 (lön och krigstidstillägg)...	» 12,760.

För nedannämnda personal hava under åren 1916—1917 avlöningarna uppgått till följande ungefärliga belopp:

Föreståndarens närmaste man på	
mekaniska avdelningen.....	cirka kronor 4,000
byggnadstekniska avdelningen.....	» » 4,500
bergskemiska avdelningen	» » 8,000
kemiskt-tekniska avdelningen	» » 6,700.

Beträffande avlöningen till föreståndaren för elektriska avdelningen lämnas i kommittébetänkandet icke någon uppgift. Under hand har emellertid från anstaltens föreståndare meddelats, att i avseende å nämnde befattningshavare sådana särskilda anordningar i avlöningshänseende varit träffade, att hans avlöningsförmåner icke kunde anses jämförbara med övriga avdelningsföreståndares.

Avlöningarna för manliga assistenter hava varierat mellan 200 och 350 kronor per månad och för kvinnliga assistenter och kontorsbiträden mellan 100 och 175 kronor per månad.

Vad som återstått av nettobehållningen efter avdrag av tantiëmer m. m. har fått kvarstå såsom reserverade medel till inköp av inventarier, nya maskiner och apparater samt för mötande av behov, som icke kunnat anses tillhöra den löpande driften och för vilkas täckande styrelsens särskilda beslut erfordrats. Sålunda hava av de reserverade medlen bestritts dyrtidstillägg till personalen under år 1918, varigenom reservationerna, som vid 1917 års slut utgjort 30,863 kronor, vid 1918 års utgång nedgått till 9,966 kronor.

För närmare kännedom om anstaltens inkomster, utgifter och ekonomiska ställning tillåter jag mig hänvisa till de tabeller, som finnas intagna å sid. 12 och 13 i 1917 års kommittébetänkande.

Den snabba tillväxten av verksamheten vid tekniska högskolans materialprovningsanstalt gjorde, att otillräckligheten i anstaltens lokaler och maskinella resurser snart blev kännbar. Särskilt i samband med frågan om nybyggnad för anstalten kom även spørgsmålet om anstaltens ändamålsenliga organisation att underkastas behandling och utredning.

Föregående
utredningar
och förslag i
fråga om en
statsens ma-
terialprov-
ningsanstalt.

I november 1902 lämnade tekniska högskolans styrelse i uppdrag åt materialprovningsanstaltens dåvarande föreståndare A. F. Wahlberg att utarbeta förslag till en ny statsprovningsanstalt, till vilken högskolans anstalt skulle överflyttas. Denne avgav i augusti 1903 utlåtande och förslag i ämnet.

Förslag av
år 1903.

I detta förslag angivas närmare de olika uppgifter, som skulle tillkomma en stats provningsanstalt. I avseende å anstaltens organisation innebar förslaget, att densamma liksom dittills skulle stå under närmare tillsyn av en inspektör, vartill Kungl. Maj:t borde förordna en teoretiskt och praktiskt utbildad tekniker. Såsom anstaltens chef skulle fungera en direktör, som skulle vara en uti järnhanteringen teoretiskt bildad och praktiskt erfaren person och vilken likaledes skulle utnämnas av Kungl. Maj:t. Vidare skulle utnämnas av Kungl. Maj:t, på gemensamt förslag av anstaltens inspektör och direktör, fyra avdelningsföreståndare, nämligen för mekaniskt-tekniska, bergskemiska, elektriska och textil-laboratoriet. Därutöver borde anställas en del ordinarie och extra ordinarie befattningshavare, så att anstaltens hela personal utom inspektören skulle utgöras av 23 personer. Anstaltens årsutgifter beräknades till sammanlagt 75,400 kronor, varav 58,300 kronor till avlönningar åt personalen. Inkomsterna av undersökningar uppskattades till 59,000 kronor, vadan skulle uppstå en årlig brist av 16,400 kronor, vilken tänktes fylld genom anslag av statsmedel.

Provningsanstalten skulle sortera direkt under finansdepartementet och arbeta efter reglemente, fastställt av Kungl. Maj:t.

Den 28 november 1903 överlämnade tekniska högskolans styrelse till Kungl. Maj:t den nyssberörda utredningen jämte eget yttrande, däri styrelsen, under särskilt betonande av att frågan om inrättandet av en tidsenlig materialprovningsanstalt vore av den allra största betydelse för landets industri, hemställde, att åtgärder måtte vidtagas för realiserandet av det förslag, vartill utredningen hade givit anledning.

Ärendet remitterades härefter till kommerskollegium, som den 8 mars 1904 avgav utlåtande i ämnet. Jämväl kollegiet förordade »en helt ny och fristående anstalt». Beträffande organisationen hemställde kollegiet, att anstalten måtte ställas under ledning av en av Kungl.

Maj:t utsedd styrelse. Denna borde sammansättas av representanter dels för de statsinstitutioner, vilka i större utsträckning betjänade sig av anstalten, nämligen arméförvaltningen, marinförvaltningen och järnvägsstyrelsen ävensom överintendentsämbetet, dels för bergsbruket och den övriga industrien. Såsom ledamot i styrelsen borde jämväl ingå anstaltens direktör, varemot det ansågs onödigt däri insätta någon målsman för tekniska högskolans styrelse, ehuruval högskolans elever framgent borde vid anstalten erhålla praktisk undervisning i materialprovning. Ordförande i styrelsen borde utses inom eller utom densamma; någon av styrelsens ledamöter skulle av Kungl. Maj:t förordnas till inspektör för provningsanstalten.

Kommerskollegiikommittén och departementalkommittén 1913.

I sitt den 5 juli 1913 avgivna betänkande angående ett handelsdepartement hava kommerskollegiikommittén och departementalkommittéer berört frågan om statens provningsanstalt. Även i nämnda betänkande göres gällande, att anstalten icke i fortsättningen borde vara sammankopplad med tekniska högskolan utan erhålla en mera fristående och självständig ställning inom statsförvaltningen. I fråga om anstaltens ställning anföres, att densamma borde anknytas till det departement, som skulle omhänderhava näringarnas, särskilt industriens och bergshandlingens angelägenheter, d. v. s. enligt kommittéernas förslag departementet för handel, industri och sjöfart.

Beträffande anstaltens ledning anslöto sig kommittéerna i huvudsak till vad kommerskollegium därom anförde.

Nytt förslag 1913.

Då emellertid det av Wahlberg uppgjorda förslaget icke föranledde vidare åtgärd, uppdrog tekniska högskolans styrelse den 31 december 1908 åt anstaltens inspektör J. A. Brinell och dess föreståndare J. O. Roos af Hjelmsäter att utarbета ett nytt förslag. Sådant förslag avgavs den 23 december 1913 och innebar såväl ny organisation av materialprovningsanstalten som även beredande av nya lokaler åt anstalten. I avseende å förslagets detaljer tillåter jag mig hänvisa till den redogörelse för detsamma, som återfinnes i det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 176 till 1916 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden sid. 4—41.

Jag vill allenast erinra om den av nyssnämnda sakkunniga föreslagna avlöningsstaten för anstaltens personal, vilken stat erbjöd följande utseende:

Ordinarie tjänstemän.

		Avlöning Kr.	Kr.
Chefen		9,000	9,000
5 avdelningsföreståndare (2 ålderstillägg à 500 kr.) ...		5,800	29,000
3 assistenter (3 » » 500 » ...		4,000	12,000
2 2:dre assistenter, kvinnl. (2 » » 300 » ...		2,400	4,800
1 kamrerare (3 » » 500 » ...		4,000	4,000
1 registrator, kvinnl. (2 » » 200 » ...		2,000	2,000
1 verkmästare (2 ålderstillägg à 300 kr. jämte fri bostad)		2,400	2,400
1 vaktmästare (1 » » 100 » » »)		1,400	1,400
15			Kr. 64,600

Extra ordinarie tjänstemän och biträden.

3 assistenter	3,000	9,000
3 »	2,400	7,200
2 » kvinnl.	1,800	3,600
1 skrivbiträde	1,600	1,600
1 verkmästare	2,400	2,400
1 instrumentmakare	2,400	2,400
1 arbetare	1,800	1,800
4 arbetare och laboratoriebiträden	1,500	6,000
2 laboratoriebiträden (gossar)	900	1,800
18		Kr. 35,800
Summa 33 personer.	Summa avlöningar	Kr. 100,400

Med anledning av nyssberörda förslag av år 1913 avlät Kungl. Maj:t till 1916 års riksdag proposition angående byggnad för en statens provningsanstalt m. m. Med beräkning att byggnadskostnaderna och kostnaderna för provningsanstaltens utrustning skulle uppgå till respektive 695,000 och 230,000 kronor eller sammanlagt 925,000 kronor, samt att 125,000 kronor därav skulle anvisas ur manufakturförslagslånefonden, föreslog Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte till uppförande av byggnad för en statens provningsanstalt å närmare angiven plats å Djurgården invid Stockholms östra station samt för utrustning av nämnda anstalt bevilja ett anslag av 800,000 kronor.

Förslaget blev av riksdagen bifallet.

Av förenämnda anslag å 800,000 kronor har av riksdagen anvisats å extra stat för år 1917 250,000 kronor, å extra stat för år 1918

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 142 häft. (Nr 165.)

Frågan om
statens ma-
terialprov-
ningsanstalt
vid 1916 och
följande års
riksdagar.

250,000 kronor och å tilläggsstat för sist omnämnda år 195,000 kronor eller sammanlagt 695,000 kronor. Återstoden av anslaget, 105,000 kronor, vilket belopp i dess helhet är avsett för anstaltens utrustning, har nu av Kungl. Maj:t äskats å tilläggsstat för år 1919, medan det belopp, varmed manufaktur-förlagslånefonden skulle bidra eller 125,000 kronor, av Kungl. Maj:t genom beslut den 11 oktober 1918 utanordnats ur nämnda fond och ställts till styrelsens för provningsanstalten förfogande för att likaledes användas för anstaltens utrustning. Härjämte är att märka, att 1918 års lagtima riksdag, med anledning av de stegrade byggnadskostnaderna — utöver det belopp, som av 1916 års riksdag anslagits, — till fullbordande av byggnaderna på extra stat för år 1919 anvisat ett ytterligare anslag av 790,000 kronor.

Byggnadsarbetet, vilket tog sin början i slutet av år 1917, har nu fortskridit så långt, att anledning finnes att antaga, att de nya lokalerna skola kunna av anstalten tagas i bruk under loppet av innevarande år.

Vidkommande själva organisationsspörsmålet anförde vederbörande departementschef, då frågan om anslag till nybyggnad för provningsanstalten första gången för Kungl. Maj:t anmälades, till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 mars 1916 (fogat vid propositionen nr 176 till samma års riksdag), bland annat följande:

Departementschefen ansåge tiden vara inne att i organisatoriskt avseende skilja materialprovningsanstalten från tekniska högskolan. Erfarenheten hade visat, att den dubbla uppgift, som vid anstaltens inrättande tilldelades densamma, nämligen att vara en institution där dels tillfälle bereddes högskolans elever till övningar i materialprovningar, dels ock sådana provningar verkställdes för det allmännas och enskildas räkning, icke hade, med den utveckling anstalten dåmera tagit, kunnat på ett tillfredsställande sätt fyllas. För att icke krävet på noggrannhet i provningarna skulle eftersättas, hade undervisningens tillgodoseende fått träda i andra rummet. Då nu genom den laboratorieutrustning, som tilldelats tekniska högskolan i samband med dess inflyttande i nya lokaler, undervisningen i materialprovning därstädes syntes kunna på ett rationellt sätt bedrivas, men å andra sidan högskolans nya laboratorier varken vore tillräckliga eller av antytt skäl i regeln ägnade sig för verkställande i dem av materialprovningar för utomståendes räkning, borde materialprovningsanstalten helt organiseras för fyllande av den uppgift, som åtminstone under senare tid faktiskt varit dess huvudsakliga.

Det syntes departementschefen då vara riktigt, att ifrågavarande anstalt under namn av statens provningsanstalt erhöles en fristående ställning med egen, under finansdepartementet lydande styrelse.

I fråga om den utav Brinell och Roos av Hjelmsäter föreslagna organisationen hade departementschefen i huvudsak icke någon erinran att göra, utan ansåge, att man kunde, såsom under utredningen även gjorts, utgå ifrån densamma vid byggnadsfrågans bedömande. Det definitiva fastställandet av organisationen borde emellertid enligt departementschefens mening något anstå, enär den icke kunde träda i tillämpning, förrän den nya byggnaden kunde tagas i bruk. Vidare ansåge departementschefen det vara önskvärt, att löneregleringskommittén finge i uppdrag att granska de föreslagna lönebestämmelserna för anstaltens personal.

Mot departementschefens uttalanden i nu förevarande ämne gjordes av riksdagen icke någon erinran.

Redan under loppet av år 1917 utvecklade sig förhållandena vid anstalten på sådant sätt, att det ansågs nödvändigt att snarast möjligt bringa den svävande frågan rörande ny organisation för anstalten till dess lösning. I en till finansdepartementet inkommen skrift av den 31 augusti 1917 meddelade nämligen inspektören för anstalten överingenjören vid järnkontoret A. F. Wahlberg, att anstaltens föreståndare civilingenjören J. O. Roos av Hjelmsäter med hänsyn till den av dyrtiden föranledda utomordentliga stegringen av anstaltens utgifter förklarar sig icke längre vara beredd att personligen bära de avsevärda ekonomiska risker, som vore förenade med anstaltens verksamhet i dess dåvarande former, samt framhöll nödvändigheten av ett omedelbart ingripande från statsmakternas sida för förverkligande av planen på anstaltens organiserande såsom en statsinstitution i egentlig mening.

Denna skrivelse från inspektören för anstalten föranledde tillsättandet av den kommitté, vars betänkande jag redan i det föregående åberopat. Genom beslut den 7 september 1917 uppdrog nämligen Kungl. Maj:t åt materialprovningsanstaltens inspektör, överingenjören A. F. Wahlberg, verkställande direktören i trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, kommerserådet K. A. G. Dillner, extra föredraganden i kommerskollegium, civilingenjören A. F. Enström och föreståndaren för anstalten, civilingenjören J. O. Roos av Hjelmsäter att i egenskap av särskilda kommitterade avgiva förslag till ny organisation av materialprovningsanstalten.

Till fullgörande av nämnda uppdrag avgåvo kommitterade den 31 oktober 1917 betänkande och förslag till organisation av statens provningsanstalt, innefattande jämväl förslag till instruktion för samma anstalt.

Särskilda
kommittera-
des förslag
31/10 1917.

Då nämnda betänkande synes mig i stort sett vara ägnat att kunna läggas till grund för omorganiserandet av provningsanstalten till en verklig statsinstitution, anhåller jag nu att få lämna en någorlunda utförlig redogörelse för betänkandets innehåll.

*Behovet av ny
organisation.*

I fråga om behovet av en ny organisation av anstalten anföras kommitterade följande.

»Den form för anstaltens verksamhet, ledning och ekonomiska ställning, som gavs i reglementet av år 1897, och enligt vilken anstalten utvecklats på sätt, som i det föregående i sina huvuddrag angivits, var säkert ändamålsenlig och den lämpligaste, som kunde åstadkommas vid den tid, då anstalten begynte sin verksamhet.

Det är dock tydligt, att dessa organisationsformer blivit alltmer otillräckliga och ohållbara, ju mer anstaltens verksamhet vuxit, och är detta mest framträdande i följande avseenden.

Den styrelse, som leder materialprovningsanstaltens förvaltning, har som huvuduppgift ledningen av tekniska högskolan såsom undervisningsanstalt, vilken uppgift med högskolans tillväxt och särskilt numera efter dess stora utvidgning och nydaning blivit allt mera krävande.

Vid styrelsens sammansättning torde näppeligen hänsyn kunna tagas till dess uppgift att samtidigt handhava förvaltningen av materialprovningsanstalten.

Anstaltens chef har icke säte i denna styrelse och kan endast genom skriftliga framställningar därstädes företräda anstaltens angelägenheter. Sedan år 1912 har det dock kunnat så ordnas, att anstaltens inspektör även varit medlem av styrelsen.

Erfarenheten har emellertid visat behövligheten av att anstalten med sin nuvarande omfattning och betydelse för industri och näringsliv står under ledning av en särskild styrelse med speciell uppgift att leda och övervaka dess angelägenheter, och som med tillräcklig snabbhet kan vidtaga de åtgärder, som under verksamheten finnas behövliga.

I denna styrelse bör anstaltens chef vara medlem, och styrelsens sammansättning bör i övrigt vara avpassad med hänsyn till anstaltens arbetsuppgift.

Anstalten arbetar hittills utan statens ekonomiska understöd för sina löpande utgifter och skiljer sig i detta avseende från alla officiella provningsanstalter i andra länder, som alla åtnjuta större eller mindre bidrag från det allmänna.

Den ekonomiska risken för anstaltens verksamhet vilar uteslutande på föreståndaren personligen. Denne, som arbetar utan varje fast eller garanterad avlöning, har att tillse, att de utgifter, som äro nödvändiga för anstaltens verksamhet som statsinstitution, även kunna täckas av inkomsterna av provningsverksamheten, vilka inkomster väsentligen regleras av de av Kungl. Maj:t fastställda taxorna.

Med anstaltens uppgift som allmännyttig institution är emellertid fordran, att den amma år efter år skall med osäkra inkomster kunna täcka de nödvändiga utgifterna, omöjlig att uppehålla. I varje fall är det fullkomligt ohållbart, att längre låta den ekonomiska risken för en statsinstitution med en årsutgift av c:a 150,000 kronor, och vars personal uppgår till c:a 35 personer, vila på föreståndarens person.

Avlöningarna för personalen bero på överenskommelse med föreståndaren och kunna endast gälla tillsvidare. Personalens ställning präglas därför av stor osäkerhet, vilket bidraget i väsentlig grad att försvåra anställandet av kvalificerade personer.

Anstaltens arbete är av särdeles svår beskaffenhet, erfordrar stora insikter, erfarenhet och omdöme och måste utmärkas av sakkunskap, noggrannhet och snabbhet. Den ledande personalen, som sålunda erfordras, måste besitta stora kunskaper och förmåga på sina speciella områden. Anstaltens ingenjörer äro också mycket eftersökta av industrien, där de erhålla goda avlöningar.

I förhållande till de avlöningar, som erbjudas från privat verksamhet, och även i jämförelse med de avlöningar, som givas likartad personal vid andra jämförbara statsinstitutioner, äro de avlöningar, som anstalten kan ge under nuvarande ekonomiska organisation, alldeles otillräckliga. Resultatet har även blivit, att ingenjörer och assistenter, sedan de vid anstalten förvärvat önskad utbildning, efter kort tid lämna densamma för att antaga säkrare och bättre avlönade anställningar i annan tjänst. Härigenom blir kontinuiteten i anstaltens arbete och arbetsmetoder omöjlig att uppehålla, och utvecklingen av anstaltens verksamhet i tekniskvetenskapligt avseende förhindras. På grund av de ofta inträdande personalombytena och vakanserna fördröjes arbetenas utförande och äventyras arbetsresultatens nödvändiga egenskap av tillförlitlighet och noggrannhet.

De stora olägenheterna i dessa nu berörda avseenden hava i synnerhet framträtt och skärpts under den nuvarande kristiden, och det hade icke endast för anstaltens verksamhet, utan även för statens egna behov och för landets industri och näring varit lyckligt och gagnande, om de anförda missförhållandena tidigare varit avhjälpta.

Vad som erfordras är tydligen,

att anstaltens ekonomiska verksamhet garanteras av staten,

att, om så är behöfligt, tillräckligt statsbidrag lämnas för anstaltens verksamhet,

att åt personalen gives samma ställning och trygghet som vid andra statsinstitutioner, och

att avlöningarna göras så tillräckliga, att en arbetsduglig och tillräckligt kompetent personal kan bindas vid anstalten».

I anledning av vad kommitterade sålunda anført vill jag här endast inskjuta, att det av kommitterade uttalade önskemålet om tillsättande av en särskild styrelse för anstalten, på sätt jag förut nämnt, redan vunnit beaktande, i det nämligen tekniska högskolans styrelse genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 juli 1918 befriats från ledningen av anstaltens förvaltning, vilken i stället — tillsvidare visserligen endast interimistiskt — anförts åt en särskild av Kungl. Maj:t förordnad styrelse.

Beträffande anstaltens arbetsuppgift anse kommitterade, att denna i det närmaste bör ansluta sig till vad som erfarenheten hittills visat böra inrymmas inom anstaltens arbetsområde.

Anstaltens
uppgift.

Provningsanstaltens uppgift bör enligt kommitterades mening bestämmas på följande sätt:

»Provningsanstaltens ändamål är att för det allmännas och för enskildas räkning utföra noggranna provningar och undersökningar av materialier, konstruktionsdelar, instrument och apparater, vilka finna användning inom industrien, med avseende på deras mekaniska, kemiska, elektriska och andra fysiska egenskaper och beskaffenheter.

Undersökningarna utföras:

a) emot betalning enligt fastställd taxa på uppdrag av ämbetsverk, enskilda firmor och personer;

b) i det allmännas eller vetenskapens intresse, så långt därtill erforderliga medel kunna erhållas av staten, offentliga eller enskilda institutioner, firmor eller personer, och i den mån provningsanstaltens löpande arbeten det medgiva.

I likhet med vad i Kungl. reglementet § 10 för den nuvarande anstalten är stadgat, så bör även för statens provningsanstalt gälla, att resultaten av verkställd provning icke må utan uppdragsgivarens samtycke för någon annan än denne yppas.

Resultaten av anstaltens vetenskapligt tekniska verksamhet (mom. b) böra däremot så fort ske kan offentliggöras».

*Anstaltens
ställning inom
statsförvalt-
ningen.*

Kommitterade instämma i kommerskollegiikommitténs och departementalkommitterades uttalande i fråga om anstaltens ställning inom förvaltningen och föreslå, att provningsanstalten må såsom fristående anstalt anknytas till det departement, som handhar handels- och industriärenden.

Styrelse.

Beträffande anstaltens förvaltning beröra kommitterade först frågan om styrelse och anföra i detta avseende, bland annat:

Provningsanstaltens förvaltning bör ledas av en styrelse, som förordnas av Kungl. Maj:t.

Styrelsen bör bestå av sex ledamöter.

Tre av styrelsens medlemmar böra förordnas efter förslag av vissa myndigheter och korporationer. Sålunda bör kommerskollegium äga rätt att föreslå en medlem. En ledamot av provningsanstaltens styrelse bör utses efter förslag av tekniska högskolans styrelse. Järnkontoret, såsom representant för landets järnhantering, bör även tillkomma rätten att föreslå en ledamot i provningsanstaltens styrelse.

Två ledamöter av styrelsen böra lämpligen representera landets industri på andra områden än järnhantering. Slutligen bör materialprovningsanstaltens chef vara medlem i styrelsen.

Inspektör.

I fråga om inspektör anföra kommitterade:

»Erfarenheten från anstaltens hittillsvarande verksamhet har visat nyttan och betydelsen av att en av styrelsens medlemmar har uppdraget att vara inspektör för anstalten. Inspektören bör vara en i tekniska frågor, helst om möjligt i materialprovningstekniken, kunnig och erfaren person, men det torde knappast vara lämpligt att i instruktionen för anstalten närmare angiva särskilda kvalifikationer för inspektören. Det torde med tillräcklig säkerhet kunna förutsättas, att järnkontoret till representant i styrelsen kommer att föreslå en i materialprovningstekniken kunnig och erfaren man, samt att denne därigenom bör vara skickad att, om Kungl. Maj:t i övrigt så finner lämpligt, vara provningsanstaltens inspektör.

Inspektörens uppgift skulle väsentligen vara att å styrelsens vägnar övervaka verksamheten vid provningsanstalten i dess enskildheter och att vid hänvändelse av provningsanstaltens chef stå till dennes förfogande med upplysningar och råd. Även är det av betydelse, att, om några klagomål yppas från anstaltens många uppdragsgivare, de närmare omständigheterna kunna prövas av inspektören, och att denne kan bedöma de åtgärder, som därvid kunna vara lämpliga.

Då dessa uppgifter innebära avsevärda skyldigheter för inspektören, bör inspektören åtnjuta arvode, och föreslå kommitterade härför kronor 1,000 per år»

Angående chefen för anstalten uttala sig kommitterade på följande sätt:

Chef.

»Den närmaste ledningen av provningsanstalten bör handhas av dess chef, som bör vara en i materialprovning teoretiskt och praktiskt erfaren tekniker. I materialprovningsanstaltens nuvarande reglemente stadgas, att föreståndaren »skall vara en i järnhantering kunnig och erfaren person». Denna bestämmelse hade järnkontoret uppställt såsom ett av villkoren vid sin medverkan till materialprovningsanstaltens inrättande. Numera, då de från järnverken till provningsanstalten inkommande uppdragen endast utgöra en mindre del av dess arbeten, bör ifrågavarande bestämmelse borttagas. Järnkontoret har även förklarat sig icke längre vidhålla en sådan bestämmelse såsom villkor för sitt fortsatta understöd.

Chefen förordnas av Kungl. Maj:t på förslag av styrelsen för viss tidsperiod, vilken kommitterade föreslå till 6 år.

Chefen bör hava professors namn, heder och värdighet.

Chefens åligganden böra i huvudsak vara

att i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställd instruktion och av styrelsen meddelade föreskrifter utöva den närmaste ledningen av provningsanstaltens verksamhet,

att sköta och ansvara för dess ekonomiska angelägenheter,

att vaka över anstaltens vidmakthållande och tidsenliga utveckling samt

att tillse, att anstalten utövar sin vetenskapligt-tekniska verksamhet».

I närmaste anslutning till de erfarenheter, som gjorts under anstaltens hittillsvarande verksamhet, anse kommitterade, att anstaltens arbete bör uppdelas på 5 tekniska avdelningar och en kontorsavdelning.

Dessa avdelningar borde vara:

mekaniska avdelningen,

*Anstaltens
uppdelning
på avdel-
ningar.*

byggnads-tekniska avdelningen,
 elektriskt-fysikaliska avdelningen,
 bergskemiska avdelningen,
 kemisk-tekniska avdelningen,
 kontorsavdelningen.

Kommitterade framhålla såsom möjligt och antagligt, att i framtiden arbetsuppgifterna komme att utsträckas över nya områden; och finge då allt efter behovet nya avdelningar inrättas eller de gamla avdelningarna uppdelas.

Enligt kommitterades mening borde anstalten tills vidare icke befatta sig med undersökningar av närings- och njutningsmedel ävensom jordbruksprodukter, enär de för sådant ändamål befintliga försöksanstalterna och kemiska stationerna ansåges fortfarande kunna omhänderta dessa uppgifter. Detta verksamhetsområde vore icke heller förutsatt i planerna till den beslutade nybyggnaden utan skulle erfordra särskilda laboratorier och lokaler.

*Anstaltens
 personal.*

Beträffande den för anstalten behövlige personalen förutsätta kommitterade, att densamma skulle bestå av ordinarie tjänstemän, extra ordinarie tjänstemän och tillfälliga biträden.

*Ordinarie be-
 fattningsha-
 vare.*

Vad då först angår de ordinarie befattningshavarna, anföra kommitterade följande.

»En av den nuvarande organisationens allra största olägenheter har påvisats vara, att anstalten icke äger några ordinarie tjänstemän, som kunna uppehålla den för verksamheten så utomordentligt viktiga kontinuiteten och likformigheten i arbete och arbetsmetoder.

Förut är framhållet och måste ytterligare betonas, att de ledande tjänstemännens kvalifikationer måste vara synnerligen höga, för att anstalten skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter och fylla de stora fordringar, som med säkerhet komma att ställas på densamma, när den erhållit ändamålsenlig byggnad och utrustning.

Även måste framhållas, att den utbildning, som vid anstalten ytterligare kommer denna personal till del, högt skattas inom industrien, varför personalen måste beredas så tryggad och god tjänsteställning och så goda avlöningsförmåner, att sannolikhet föreligger, att en väsentlig del av densamma kommer att kvarbli vid anstalten.

I detta samband torde även frågan om personalens avlönning böra behandlas.

Ur de synpunkter, som nyss framhållits, är tydligt, att avlöningarna åtminstone icke böra sättas lägre än dem, som redan äro gällande vid de statens institutioner, som äro med den nya anstalten jämförbara.

Det statens verk, som med avseende på de ledande tjänstemännens kvalifikationer närmast kan komma till jämförelse, är patent- och registreringsverket, och

härvid må framhållas, att provningsanstaltens tjänstemän måste hava minst jämställd teoretisk och större praktisk utbildning, ävensom att de äro mera eftersökt från industriens sida. Kommitterade anse, att de avlöningsförmåner, som åtnjutas av patentverkets tjänstemän, äro de minsta, som kunna komma i fråga för den nya provningsanstalten.

Då emellertid någon ny och bättre lönetyp näppeligen har utsikt att kunna genomföras för anstalten, föreslå kommitterade därför, att provningsanstaltens ledande tjänstemän tilldelas liknande ämbetsställning och samma avlöningsförmåner, som äro gällande vid patent- och registreringsverket.

Kommitterades förslag i dessa avseenden komma att avvika från det förslag till personal och avlöningar, som uppgjorts av herrar Brinell och Roos af Hjelmsäter i deras betänkande av 1913, så till vida, att de av kommitterade föreslagna avlöningarna äro högre och antalet lägre tjänstemän något större.

Vad beträffar avlöningarnas ökning anse vi densamma vara oundgänglig i betraktande av det sänkta penningvärdet, som numera inträtt under kriget och i väsentlig grad kan beräknas kvarbliva efter detsamma.

Antalet tjänstemän måste även föreslås större, beroende på den icke förutsedda stora stegringen av arbetsmängden, som numera inträffat, och att nämnda sakkunnigas förslag avsåg en tidigare tidpunkt, nämligen år 1917.

De av kommitterade föreslagna tjänstemännen komma med säkerhet att alltid erfordras för den nya provningsanstaltens vidmakthållande och drift. Med anledning härav ha kommitterade varit böjda föreslå, att samtliga tjänstemän upptagas såsom ordinarie. Att så icke skett beror därpå, att svårigheter kunna antagas möta, i fall det föreslagna antalet ordinarie tjänstemän skulle blive stort, särskilt med hänsyn till desammas blivande pensionering.

Det antal, som nu föreslagits, måste emellertid betraktas såsom ett minimum, och man torde få vara beredd på att allt efter arbetets utveckling öka personalantalet.

De tjänstemän, som böra tillsättas som ordinarie tjänstemän, äro följande: *Chefen* för anstalten, total avlöning, 11,000 kronor.

Avdelningschefer:

För att en tillfredsställande skötsel av den nya anstalten skall kunna genomföras, så måste, såsom erfarenheten vid den nuvarande anstalten till fullo visat, varje specialavdelning hava en för arbetsområdet särskilt utbildad fackman som chef, vilken inom avdelningen fördelar, övervakar och ansvarar för arbetet. Avdelningschefernas antal blir sålunda fem, en för vardera av de tekniska avdelningarna.

Dessa avdelningschefer motsvara byråchef i patentverket, och de böra av skäl, som redan framhållits, hava minst samma lön, d. v. s. 8,100 kronor. Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 600 kronor.

För uppehållet av livaktig verksamhet inom anstalten och särskilt för att tillgodose kraven på de högre befattningshavarnas tidsenliga utbildning anse kommitterade, att avdelningscheferna i likhet med provningsanstaltens chef böra förordnas för viss tid, förslagsvis 6 år.

Med avseende på avdelningschefernas kvalifikationer så bör av dem i regel fordras avlagd högre teknisk examen, varjämte i överensstämmelse med herrar Brinells och Roos af Hjelmsäters förslag följande kompetensfordringar böra kunna uppställas:

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 142 häft. (Nr 165.)

Chefen för mekaniska avdelningen bör vara en uti järnhantering och speciellt provning av järn och stål teoretiskt och praktiskt erfaren tekniker.

Chefen för byggnads-tekniska avdelningen bör vara en uti byggnadsteknik teoretiskt och praktiskt erfaren tekniker.

Chefen för elektriskt-fysikaliska avdelningen bör vara en uti elektriskt-fysikaliska undersökningar teoretiskt och praktiskt erfaren elektrotekniker.

Chefen för bergskemiska avdelningen bör vara en uti bergskemiska undersökningar teoretiskt och praktiskt erfaren tekniker.

Chefen för kemiskt-tekniska avdelningen bör vara en i organiskt-kemiska undersökningar teoretiskt och praktiskt erfaren tekniker.

Av dessa avdelningschefer utser styrelsen en att vid chefens frånvaro tjänstgöra som ställföreträdande chef för anstalten.

1:ste avdelningsingenjörer.

Vid de tre största och mest fordrande avdelningarna, nämligen mekaniska, bergskemiska och kemiskt-tekniska avdelningarna, erfordras under avdelningschefen en avdelningsingenjör av tillräckligt hög kompetens att vid avdelningschefens frånvaro kunna förestå avdelningen.

Denne ingenjör bör även vara så kunnig och utbildad, att den anstalten tillkommande tekniskt-vetenskapliga verksamheten ävensom utarbetandet av provningsförfaranden i väsentlig grad skall kunna utföras av honom i samråd med eller under ledning av avdelningschefen.

Avlöningen för dessa 1:ste avdelningsingenjörer, vilka motsvara 1:ste byråingenjör vid patentverket, bör vara 5,800 kronor. Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.

Antalet av dessa 1:ste avdelningsingenjörer bör vara 3 stycken, en vid vardera av de förut nämnda avdelningarna.

Vid mekaniska avdelningen bör denne befattningshavare speciellt vara sakkunnig på metallografiska och mikroskopiska undersökningar av järn, stål och andra metaller samt bergarter.

Vid byggnadstekniska och elektriska avdelningarna anse kommitterade, att dessa befattningar tills vidare kunna undvaras och först böra inrättas, när avdelningarnas arbete så vuxit, att befattningarna bliva oundgängligen nödvändiga.

Avdelningsingenjörer.

En sådan ingenjör erfordras vid vardera av de nyssnämnda tre största avdelningarna ävensom vid byggnadstekniska avdelningen, under det att den elektriska avdelningen under den närmaste tiden torde kunna undvara även denna befattningshavare.

Däremot är nödvändigt, varom kommitterade förvissat sig, att chefen såsom chefsassistent erhåller en ingenjör av denna befattningsgrad. Med den mångfald av ärenden, som alla måste expedieras av chefen, är nödvändigt, att han har ett biträde av tillräcklig kompetens, som kan utföra den kontroll, granskning, statistik, litteratursammandrag m. m., som för chefens arbete är nödvändigt.

Avlöningen för dessa avdelningsingenjörer, vilka motsvara byråingenjör vid patentverket bör vara 4,000 kronor. Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med ytterligare 500 kronor.

Antalet av dessa avdelningsingenjörer bör vara 5 stycken i enlighet med förut angiven placering.

Kassör och kontorschef, vilken tjänstgör såsom föreståndare för kontorsavdelningen under chefens direkta ledning.

Kassörens avlöning bör vara 4,000 kronor + 300 kronor såsom misräkningspenningar. Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med ytterligare 500 kronor.

Registrator.

Kommitterade anse, att erfarenheten vid anstalten visat, att härtill kan användas kvinnlig arbetskraft, som dock måste vara av framstående kvalitet.

Avlöningen bör vara minst 2,400 kronor. Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.

1:ste verkmästare.

Under mekaniska avdelningen sorterar mekaniska verkstaden.

På denna utföres det mekaniska arbete, som erfordras för tillverkning av provstycken, instrument, apparater och verktyg och för justering och reparering av anstaltens maskiner m. m. Dessa arbeten fordra en skicklig och kunnig verkstadsledare. Denne bör även hava överinseende av anstaltens värme- och övriga tekniska anläggningar.

Denne 1:ste verkmästare bör icke nödvändigtvis hava ingenjörsutbildning utan fastmer ingående praktisk och finmekanisk utbildning.

Hans avlöning bör icke vara lägre än 3,000 kronor, vartill bör komma fri bostad inom anstalten. Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 300 kronor och efter 10 år med ytterligare 300 kronor.

Vaktmästare.

En ordinarie 1:ste vaktmästare är behövlig med en avlöning av 1,500 kronor. Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 100 kronor.

Samtliga nämnda ordinarie befattningshavare med undantag av 1:ste verkmästaren och vaktmästaren böra utses av Kungl. Maj:t på förslag av styrelsen.

De båda sistnämnda böra tillsättas av styrelsen.»

Kommitterade övergå därefter till bedömande av det erforderliga antalet extra ordinarie befattningshavare och anföra härutinnan:

Extra ordinarie befattningshavare.

»Övriga nödvändiga befattningshavare äro:

1:ste assistenter för utförande av löpande provningsarbeten.

4 sådana 1:ste assistenter erfordras, nämligen en på vardera av mekaniska, bergskemiska, kemiskt-tekniska och elektriska avdelningarna.

Deras avlöning bör vara 3,000 kronor.

Något ålderstillägg föreslås icke, enär dessa assistenter efter sin verksamhet vid anstalten lämpligen böra komma ut till industriens tjänst.

Kvinnliga assistenter med högre avlöning.

Erfarenheten vid den nuvarande anstalten har visat, att kvinnliga assistenter med fördel kunna användas på de kemiska laboratorier. De utföra löpande analyser i enlighet med den utbildning och de instruktioner, som meddelas dem därstädes.

Denna utbildning tager emellertid relativt lång tid, och deras kvarblivande

är så viktigt för anstaltens arbete, att relativt goda avlöningar för detta speciella arbete nödvändigtvis måste förutsättas. Även må bemärkas, att endast personer med särskilt god fallenhet kunna utbildas för arbetet i fråga.

Avlöningen kan kommitterade därför icke föreslå mindre än till 2,400 kronor. Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.

6 sådana assistenter erfordras, varav 3 på det bergskemiska laboratoriet och 3 på kemiskt-tekniska laboratoriet.

Kvinnliga assistenter med lägre avlöning.

På bergskemiska avdelningen erfordras ytterligare 2 och på kemiskt-tekniska avdelningen ytterligare 1 kvinnlig assistent.

Dessa böra hava lägre avlöning, för att efter erhållen utbildning och vid inträffad ledighet kunna uppflyttas i den högre avlöningen.

Avlöningen föreslås till 1,800 kronor utan ålderstillägg.

Skrivbiträden.

För utförande av anstaltens nödvändiga skrivarbete, utskrivning av intyg, upptagande av stenogram, korrespondens m. m. erfordras 4 kvinnliga skrivbiträden.

På grund av anstaltens mångskiftande arbete och snabba expedition måste av dessa fordras särskild kompetens.

För tre av desamma bör avlöningen icke vara mindre än 2,000 kronor. Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.

För det fjärde skrivbiträdet bör avlöningen kunna sättas till 1,600 kronor.

En verkmästare erfordras på byggnads-tekniska avdelningen för att förestå det grövre arbetet. Genom att härtill taga en intelligent och ordentlig yrkesman, som kan kvarbliva vid anstalten, får man ersättning för en annars behövlig ingenjör med högre lönekrav.

Avlöningen bör icke sättas lägre än till 3,000 kronor (utan bostad). Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 300 kronor och efter 10 år med ytterligare 300 kronor.

En instrumentmakare erfordras till elektriska avdelningen för utförande av de behövliga instrumentreparationerna och det finmekaniska arbetet.

Avlöningen bör vara 2,400 kronor. Efter 5 år bör lönen kunna höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.

En mekaniker på mekaniska verkstaden med avlöning av 2,400 kronor.

4 arbetare, en på vardera av mekaniska verkstaden, byggnadstekniska, bergskemiska och kemiskt-tekniska avdelningarna, på de två senare avdelningarna för utförande av provberedningar. Deras avlöning bör vara 1,800 kronor.

4 biträden, ett på kontoret samt två på bergskemiska avdelningen och ett på kemiskt-tekniska avdelningen. Deras avlöning bör vara 1,200 kronor.

De extra ordinarie befattningshavarna böra tillsättas av styrelsen».

Arbetstiden.

Kommitterade beröra vidare frågan om arbetstiden. Härom yttras:

»Vid bedömande av de föreslagna avlöningarna bör särskild hänsyn fästas vid arbetstidens längd.

Erfarenheten har visat, att till följd av laboratoriearbetets säregna beskaften-

het för åstadkommande av tillräckligt arbetsresultat arbetstiden vid anstalten måste sättas längre än vad som brukar förekomma vid andra statens ämbetsverk.

I likhet med vad som hittills varit förhållandet vid den nuvarande anstalten, föreslå kommitterade, att den ordinarie arbetstiden vid anstalten skall vara:

för ingenjör- och kontorspersonalen 7 effektiva timmar dagligen och

för verkstads- och arbetarepersonalen det antal timmar, som av styrelsen bestämmes (vid nuvarande anstalten 9 timmar).

Enär vid anstalten tillfälligtvis brådslande ärenden kunna förekomma eller ock sådana arbeten, som icke kunna avbrytas, utan för sitt fullbordande fordra längre arbetstid, bör befattningshavare vara skyldig att efter överenskommelse med chefen eller avdelningschefen även arbeta övertid. För dylikt övertidsarbete bör emellertid, med undantag för chefen och avdelningscheferna, vederbörande erhålla av styrelsen fastställd särskild ersättning.»

Slutligen påpeka kommitterade behovet av tillfälliga biträden och anförä i sådant hänseende:

*Tillfälliga
biträden.*

»Enär uppdrag vid anstalten kunna förekomma, som erfordra ökad arbetsstyrka, och även provningsuppdrag, som alla måste snabbt utföras, kunna anhopa sig, måste tillfälliga biträden i nödvändig utsträckning kunna anlitas.

Tillfälliga biträden, som avlönas med 200 kronor eller därunder per månad eller per uppdrag, böra kunna antagas av anstaltens chef, och tillfälliga biträden med högre avlöning eller arvode böra tillsättas av styrelsen.

De tillfälliga biträdenas antal är icke möjligt att på förhand fastställa, utan måste på ett snabbt och rörligt sätt kunna anpassas efter den inkommande uppdragsmängden. Då ökad uppdragsmängd betyder ökade inkomster, så är tydligt, att ju flera tillfälliga biträden som kräves, desto bättre ställer sig provningsanstaltens förmåga att med inkomsterna täcka sina utgifter.»

I enlighet med vad sålunda anförts rörande provningsanstaltens befattningshavare och deras avlöningar framlägga kommitterade följande förslag till lönestat för anstalten.

Stat/förslog.

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Orts- tillägg	Summa	Total- summa.	Ålderstillägg
<i>Ordinarie tjänstemän.</i>						
Chef	7,000	3,000	1,000	11,000	11,000	
5 avdelningschefer (byrå- chef i patentverket) ...	5,000	2,500	600	8,100	40,500	600 kronor efter 5 år.
3 1:ste avdelningsingen- jörer (förste byråingen- jör)	3,600	1,800	400	5,800	17,400	{ 500 kronor efter 5 och 10 år.
5 avdelningsingenjörer (byråingenjör)	2,200	1,500	300	4,000	20,000	{ 500 kronor efter 5, 10 och 15 år.
Kassör och kontorschef	2,200	1,500	300	4,300	4,300	
+ 300 kronor missräkningspenningar.						
Registrator, kvinnlig.....	—	—	—	2,400	2,400	{ 200 kronor efter 5 och 10 år.
Förste verkmästare, jämte fri bostad	—	—	—	3,000	3,000	{ 300 kronor efter 5 och 10 år.
Vaktmästare	—	—	—	1,500	1,500	100 kronor efter 5 år.
<i>Extraordinarie tjänstemän.</i>						
4 förste assistenter	—	—	—	3,000	12,000	
6 assistenter (kvinnliga)	—	—	—	2,400	14,400	{ 200 kronor efter 5 och 10 år.
3 » »	—	—	—	1,800	5,400	
3 skrivbiträden »	—	—	—	2,000	6,000	{ 200 kronor efter 5 och 10 år.
1 skrivbiträde.....	—	—	—	1,600	1,600	
1 verkmästare.....	—	—	—	3,000	3,000	{ 300 kronor efter 5 och 10 år.
1 instrumentmakare	—	—	—	2,400	2,400	200 kr. efter 5 och 10 år.
1 mekaniker	—	—	—	2,400	2,400	
4 arbetare	—	—	—	1,800	7,200	
4 biträden	—	—	—	1,200	4,800	
Summa 46 personer.					Kronor 159,300	
				Inspektör arvode »	1,000	
				Avlöningar Summa	Kronor 160,300	
För vikariatsersättningar torde böra beräknas »					5,000	

Dyrtidstillägg till ovanstående avlöningar böra utgå i samma ordning som vid övriga statens tjänstebefattningar.

Kommitterade framhålla vidare, att anstalten utöver lönestaten *Omkostnader.* givetvis hade att vidkännas vissa omkostnader för värme, belysning, inventarier m. m., samt anföra härom följande:

»Vid beräkning av de övriga omkostnaderna, som äro förbundna med anstaltens verksamhet i de nya lokalerna, hava kommitterade icke kunnat lägga till grund nu rådande höga priser.

Som grundval för sin beräkning antaga kommitterade, att priserna för de flesta av anstaltens förnödenheter komma att vara omkring 50 procent högre än under år 1914.

Efter jämförelse med anstaltens hittillsvarande utgifter, anse kommitterade följande utgiftsstat böra läggas till grund vid budgetsberäkningen.

Utgifter:

Avlöningar	kronor	160,300	
Vikariatsersättningar	»	5,000	
Gas och elektrisk ström	kronor	8,000	
Värme	»	15,000	
Nya inventarier och bibliotek	»	5,000	
Övriga löpande utgifter	»	40,000	» 68,000
<hr/>			
Summa utgifter kronor 233,300.»			

I fråga om de för anstalten påräkneliga inkomsterna yttra kommitterade följande: *Inkomster.*

»Inkomsterna vid anstalten komma väsentligen att bestämmas av dels arbetsmängden och dels de taxor och avgifter, som komma att tillämpas.

Vad beträffar den sannolika arbetsmängden måste som utgångspunkt tagas i betraktande arbetsomfattningen vid den nuvarande anstalten. Arbetsmängden vid denna har visserligen i hög grad stegrats under krigsåren, men det är föga antagligt, att behovet i detta avseende efter kriget skall nämnvärt sjunka, fastmer torde man vid den nya anstalten med dess större resurser även under dess första arbetstid kunna beräkna något större arbetsmängd än den, som förefunnits under åren 1916 och 1917 vid den nuvarande anstalten.

Visserligen har en väsentligt större personal antagits vara behövlig än för närvarande, men härvid måste följande beaktas.

Under de sista åren av den nuvarande anstaltens verksamhet har den stegrade arbetsmängden endast kunnat medhinnas genom att övertidsarbete i stor utsträckning tillämpats, och genom att personalen ådagalagt en arbetsintensitet, som ingalunda kan uppehållas under normala förhållanden. Detta har emellertid även haft menlig inverkan med avseende på arbetets kvalitet, vilket icke får förut sättas äga rum vid den nya anstalten.

Ävenledes ha viktiga arbeten för anstaltens inre verksamhet, såsom utarbetandet av provningsmetoder, kontroll och statistik m. m., måst åsidosättas, vilka

arbeten emellertid vid den nya provningsanstalten måste i utsträckt grad upptagas och därvid binda avsevärd arbetstid.

Beträffande taxor och avgifter kunna kommitterade icke nu framlägga detaljerat förslag, vilket i detta sammanhang också torde vara onödigt. Denna uppgift torde böra tillkomma den styrelse, som för anstalten kommer att utses.

Emellertid förutsätta de kommitterade, att de hittills tillämpade taxorna komma att avsevärt höjas. Det torde därvid anses skäligt, att den 20 år gamla grundtaxan, som reglerar cirka 25 procent av inkomsterna, höjes med cirka 40 procent, och att i övriga nu tillämpade avgifter vidtagas höjningar utöver dem, som redan ägt rum.

Härigenom anse kommitterade, att inkomsterna av utförda provningar genom taxehöjningen skola stegras med 20 procent, jämfört med inkomsterna för åren 1916 och 1917.

Enär de sistnämnda årens inkomster i medeltal kunna beräknas uppgå till 150,000 kronor och man är berättigad att antaga någon arbetsökning, anse kommitterade, att vid den nya anstalten bör under det första arbetsåret kunna väntas en inkomst av utförda provningar uppgående till 190,000 kronor.

Det hittills utgående bidraget från järnkontolet, 4,400 kronor, torde även kunna beräknas för den nya anstalten. Järnkontolets styrelse har nämligen i sin skrivelse till kommerskollegium av 27 maj 1915 förbundit sig att under vissa villkor låta detta bidrag utgå till den nya provningsanstalten för en tid av fem år, räknat från och med anstaltens trädande i verksamhet.

Inkomsterna komma sålunda att bli:

Inkomst av provningar.....	kronor 190,000
Järnkontolets bidrag.....	» 4,400
Summa kronor 194,400.»	

I anledning av vad kommitterade sålunda anfört tillåter jag mig anmärka, att den av kommitterade ifrågasatta höjningen av de enligt taxa utgående provningsavgifterna med 40 procent genom Kungl. Maj:ts beslut den 8 februari 1918 redan kommit till stånd samt att provningsavgifterna sålunda nu under omkring ett års tid utgått med de förhöjda belopp, som av kommitterade föreslagits.

Underskott.

Enligt kommitterades beräkningar skulle sålunda under anstaltens första verksamhetsår utgifterna komma att överstiga inkomsterna med ett belopp av 38,900 kronor, oberäknat det dyrtidstillägg, som vid sagda tid kunde komma att utgå. Detta underskott bör enligt kommitterades mening täckas av statsmedel. Visserligen framhålla kommitterade, att det möjligen kunde anses riktigt, att anstaltens taxor höjdes i sådan grad, att utgifterna komme att motsvaras av inkomsterna. Kommitterade anse emellertid, att anstaltens anlitande och dess allmännyttiga verksamhet därigenom skulle försvåras, samt uttala den uppfattningen,

att även om den större industrien i nödvändiga fall icke skulle avskräckas av de högre avgifterna, dessa dock skulle verka alltför betungande på det stora antalet mindre uppdragsgivare, såsom hantverkare och dylika.

Såsom bilaga till kommitterades betänkande är fogat förslag till instruktion för anstalten. På detta förslag torde jag emellertid icke nu behöva närmare ingå. *Instruktion för anstalten.*

Över det organisationsförslag, för vars innehåll jag nu redogjort, hava, såsom jag redan antytt, utlåtanden avgivits av ett flertal myndigheter och korporationer. *Utlåtanden, avgivna över kommitterades förslag av ⁸¹/₁₀ 19 7.*

Tekniska högskolans lärarkollegium säger sig i princip icke hava något att invända mot förslaget och framhåller i övrigt, bland annat, följande.

Bestämmelserna i den föreslagna instruktionen för statens provningsanstalt rörande anstaltens uppgift borde formuleras så, att anstaltens skyldighet till vetenskapligt arbete tydligt framhöles.

Det syntes vidare kollegiet vara av största vikt, att även vetenskaplig kompetens föreskrevs för chefen och vissa av anstaltens tjänstemän; och föresloges fördenskull, att till kompetensfordringarna till chefsbefattningen bifogades bestämmelse om utövad självständig vetenskaplig eller tekniskt vetenskaplig verksamhet. Även för befattningarna som avdelningschefer ansåges, att vetenskaplig utbildning måste ingå bland kompetensfordringarna.

Enligt kollegiets mening skulle det vara såväl för högskolan som för anstalten till stort gagn, om ett samarbete mellan tekniska högskolan och statens provningsanstalt anordnades. Kollegiet påpekade önskvärdheten av att i vissa fall möjlighet bereddes med examensarbete sysselsätta studerande vid högskolan ävensom för högskolans lärare att, i den mån detta utan olägenhet för anstaltens verksamhet kunde ske, vid anstalten få för sina tekniskt-vetenskapliga arbeten utföra sådana undersökningar, för vilka högskolan själv saknade maskiner eller eljest erforderliga anordningar.

Beträffande förslaget till instruktion gör kollegiet vissa smärre erinringar. Så förordar kollegiet, att bergskemiska avdelningen bör benämnas bergskemiska och oorganiskt-kemiska avdelningen samt att kemiskt-tekniska avdelningen bör benämnas organiskt-kemiska avdelningen. Den ledamot i anstaltens styrelse, som skulle utses efter förslag av tekniska högskolans styrelse, borde i stället utses efter förslag av lärarkollegiet. Avdelningsingenjör, kassör och kontorschef samt registrator borde tillsättas av styrelsen.

Tekniska högskolans styrelse hemställer, att kommitterades förslag i sin helhet måtte vinna Kungl. Maj:ts bifall; dock ville styrelsen härvid uttala, att det samband mellan högskolan och provningsanstalten, som av lärarkollegiet påyrkades, måtte komma till stånd.

Fullmäktige i järnkontoret tillstyrka det föreliggande förslaget samt erinra om vissa av bruks societeten uppställda villkor för utgående av det i det föregående omförmälda bidraget av 4,400 kronor till anstalten.

Vidare påpeka fullmäktige angelägenheten av, att provningsanstaltens personal erhöles sådan avlöning, att verkligt kvalificerade krafter kunde förvärfvas för densamma. De arbeten, som där utfördes, krävde nämligen en synnerligen dugande personal, och det vore nödvändigt, att denna icke, såsom hittills i regel varit händelsen, oupphörligt växlade, utan kunde påräknas bliva mera permanent. Detta mål kunde emellertid icke nås, utan att personalens ekonomiska villkor vore något lunda goda. De löner, vilka kommitterade föreslagit, syntes ur angivna synpunkter vara att betrakta såsom väl låga, men, då högre förmåner icke syntes för närvarande kunna utverkas, ansåge sig fullmäktige icke böra framkomma med något yrkande i detta avseende.

Vidare framhålla fullmäktige betydelsen av den föreslagna omorganisationens omedelbara genomförande ävensom vikten av att de beslutade nybyggnaderna snarast möjligt måtte komma till stånd.

Sveriges kemiska industrikontor tillstyrker det föreliggande förslaget med vissa närmare angivna ändringar, som i några punkter sammanfalla med de erinringar, som gjorts av tekniska högskolans lärarkollegium. Vidare uttryckes tvivel om att i framtiden med de föreslagna lönesatserna verkligt förstklassiga förmågor kunde erhållas i konkurrens med den enskilda industrien samt framhålles önskvärdheten av, att i styrelsen för anstalten insättes en representant för den kemiska industrien.

Sveriges industriförbund har i avseende å industrins företrädande i anstaltens styrelse icke något att invända mot kommitterades förslag men kan ej underlåta att rikta en erinran mot de enligt förbundets mening alltför låga löner, som kommitterade föreslagit för såväl anstaltens chef som en del av dess högre kvalificerade personal. Då de kvalifikationer, som dessa befattningshavare måste besitta, skulle göra dem synnerligen begärliga för industrien, som kunde bjuda större löner, skulle härigenom uppstå en så snabb omsättning bland personalen, att anstaltens arbete i längden skulle bliva lidande. Såväl med hänsyn härtill som till penningvärdets fall ansåge förbundet lönerna för anstaltens högre befattningshavare böra höjas med åtminstone 25 å 30 procent. Den därigenom förorsakade utgiftsökningen kunde i viss mån väntas bliva täckt genom det med anstaltens högre renommé ökade antalet uppdrag. I övrigt hade förbundet intet väsentligt att erinra mot kommitterades organisationsförslag. Slutligen ville förbundet understryka nödvändigheten av att den för anstalten avsedda nybyggnaden snarast möjligt bleve färdig.

En av *svenska teknologföreningen* tillsatt kommitté finner förslaget i allt väsentligt synnerligen tillfredsställande och byggt på enligt kommitténs förmenande mycket sunda och riktiga grundprinciper. Vidare betonas nödvändigheten av att inga avprutningar göras i de föreslagna lönerna.

I fråga om styrelsens sammansättning hade kommittén ansett, att teknologföreningen såsom landets främsta allmänna tekniska sammanslutning borde tillerkännas rätt att lämna förslag till åtminstone en ledamot i anstaltens styrelse.

Kommerskollegium anser sig i huvudsak kunna tillstyrka förslaget.

Beträffande de erinringar, som gjorts mot de av kommitterade föreslagna lönerna ville kollegium för sin del gärna medgiva det berättigade i anmärkningarna, särskilt med hänsyn till anstaltens uppgift »att arbeta på tekniska forskningsuppgifter och utredningar av allmänt intresse och till allmänt gagn»; denna uppgift krävde nämligen högt kvalificerade arbetskrafter. Kollegium ansåge sig dock icke kunna frångå kommitterades förslag med hänsyn till det väsentliga underskott, som redan med nu föreslagna löner beräknats uppstå i anstaltens budget. Vidare syntes det kollegium böra framhållas, att anstalten kanske icke vore väl betjänt med en alltför stor kontinuitet i fråga om tjänstinnehavarna, utan att en viss cirkulation av tjänstemän mellan industrien och anstalten tvärtom torde kunna vara till gagn för båda parterna.

Kollegium berör vidare framkomna önskemål i fråga om styrelsens sammansättning samt yttrar sig om vissa gent emot förslaget gjorda smärre erinringar.

Gent emot det uppgjorda statförslaget hade kollegium intet att erinra.

Statskontoret anser, att den nu ifrågavarande anstalten bör under ledning av en egen styrelse anknytas till det departement, som omhänderhar handelns och industriens angelägenheter, d. v. s. för närvarande finansdepartementet.

Statskontoret ingår bland annat på frågan om det av kommitterade beräknade underskottet och anser det med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke även framdeles, sedan anstalten upphört att drivas mera såsom ett enskilt företag och inordnats såsom en statsinstitution, densamma verksamhet skulle kunna läggas på det sätt och taxan för avgifterna så avvägas, att icke något underskott, åtminstone ej något avsevärt sådant, behövde uppstå, även om den tekniskt-vetenskapliga sidan av anstaltens uppgift något mera betonades än hittills.

Statskontoret anser det vidare böra tagas under överbäggande, huruvida icke den taxa, efter vilken avgifterna till anstalten utginge, borde kunna höjas ej så oväsentligt utöver vad kommitterade i sina beräkningar syntes hava förutsatt. En höjning av grundtaxan med 60 procent ansåge statskontoret icke böra vara ägnad att framkalla betänkligheter. Om sedan även övriga avgifter höjdes i motsvarande grad, borde, såvitt statskontoret kunnat finna av kommitterades beräkningar, anstaltens inkomster av provningar kunna uppgå till så pass stort belopp, att något mera avsevärt tillskott av statsmedel icke vore av behovet påkallat.

Statskontoret förutsatte dock, att vid uppgörandet av den nya taxan för materialprovningar behörig hänsyn bleve tagen till de mindre bärkraftiga uppdragsgivare, som kunde komma att anlita anstalten.

Beträffande kommitterades förslag till lönestat säger statskontoret sig vid granskning av detsamma icke hava kunnat undgå att finna, att detsamma såväl vad antalet befattningshavare som de till dem utgående avlöningsstatserna anginge, utvisade en högst väsentlig stegring i jämförelse med det förslag till stat för anstalten, som utarbetats år 1913 och som var avsett att träda i kraft år 1917.

Såsom en principiell anmärkning mot förslaget till stat ville statskontoret anföra, att av de 46 befattningshavare, som förslaget upptog, icke färre än 28 utgjordes av extra ordinarie tjänstemän, medan, om man bortsåg från chefen och de fem avdelningscheferna, som endast skulle tillsättas på vissa år, antalet ordinarie tjänstemän allenast skulle komma att uppgå till 12 personer. Alla skäl syntes

statskontoret tala för att redan från början låta så många som möjligt av dessa tjänstemän komma på ordinarie stat.

Statskontoret ville i avseende å den föreslagna staten även anmärka, att avlöningen till den såsom ordinarie tjänsteman upptagna kvinnliga registratorn icke blivit uppdelad i lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg. Beträffande det för ifrågavarande befattningshavare föreslagna avlöningsbeloppet, 2,400 kronor, ville statskontoret dessutom erinra, att för de kvinnliga biträden i tredje lönegraden, med vilka nämnda befattningshavare vore att jämställa, nämligen den kvinnliga registratorn hos medicinalstyrelsen samt den kvinnliga registratorn och kassören hos pensionsstyrelsen, fastställdts enahanda avlöning som för kvinnliga biträden i tredje lönegraden över huvud taget. Då något skäl för ett avvikande från den lönetyp, som således blivit av Kungl. Maj:t och riksdagen i liknande fall förut fastställd, icke syntes föreligga med avseende å den befattningshavare, varom nu vore fråga, ansåge statskontoret för sin del, att statsförslaget i detta hänseende borde ändras till överensstämmelse med sagda lönetyp. I sammanhang härmed borde en motsvarande sänkning ske i fråga om de avlöningar, som enligt förslaget skulle utgå till de såsom extra ordinarie tjänstemän i staten upptagna kvinnliga assistenter och skrivbiträden.

Statskontoret hade även fäst sin uppmärksamhet därvid, att av de i staten upptagna skrivbiträdena icke mindre än tre skulle åtnjuta en avlöning av 2,000 kronor samt ett biträde en avlöning av 1,600 kronor och att alltså icke något dylikt biträde med en avlöning, motsvarande den till kvinnliga biträden i första lönegraden utgående, komme att tjänstgöra hos anstalten. Kommitterades förslag innehölle icke någon mera detaljerad uppgift å vad ifrågavarande skrivbiträden skulle hava till åliggande, men statskontoret föreställde sig dock, att arbetsuppgifterna icke kunde för dem samtliga vara så pass krävande, att de motiverade en så hög lönegrad, som här föreslagits. På biträden i tredje lönegraden eller med en däremot svarande avlöning borde man enligt statskontorets förmenande kunna ställa ganska höga anspråk, och det arbete, som åt dem anförtroddes, borde vara av jämförelsevis mera kvalificerad art. Det förefölle därför, som om vid tillmätandet av de till nu ifrågavarande kvinnliga skrivbiträden utgående avlöningarna en större varsamhet hade bort iakttagas än som nu skett.

Angående den av kommitterade berörda frågan om särskild ersättning för övertidsarbete erinrade statskontoret, att ordinarie statstjänstemän i allmänhet vore skyldiga att arbeta även på övertid utan någon särskild ersättning därför, men framhöll, att — med hänsyn till vad kommitterade anført därom att vid ifrågavarande anstalt förekomme sådana arbeten, som icke kunde avbrytas utan för sitt fullbordande fordrade längre arbetstid — en viss jämkning i denna princip kunde anses befogad. Härvid syntes emellertid kunna ifrågasättas, om ej den ökade kostnad, som därigenom uppstode, borde täckas medelst en höjd avgift för det ifrågavarande provet.

Enligt kommitterades förslag skulle de hos anstalten anställda befattningshavarna äga att å sina enligt stat utgående avlöningar utfå dyrtidstillägg i samma ordning, som sådant utginge till statens övriga befattningshavare. Med den ställning, som anstalten skulle komma att intaga i ekonomiskt avseende, syntes utgifterna för dyrtidstillägg böra bestridas på samma sätt som anstaltens övriga omkostnader. Men enligt vad statskontoret kunnat finna, inginge icke i någon av de

poster, som vore upptagna i den tablå över anstaltens utgifter, som kommitterade framlagt, någon utgift för eventuellt dyrtidstillägg.

Statskontoret ville även fästa uppmärksamhet därå, att ifrågavarande utgiftsberäkning icke heller upptog några utgifter för ålderstillägg och pensionering.

Slutligen gör statskontoret vissa erinringar beträffande kommitterades instruktionsförslag. Statskontoret framhåller härvid, bland annat, att anstaltens chef och avdelningschefer borde förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av sex år samt förste avdelningsingenjör utnämnas av Kungl. Maj:t, men att övriga tjänstemän, således även avdelningsingenjör, kassör och kontorschef samt registrator, ävensom vaktmästare och biträden borde tillsättas av anstaltens styrelse.

Statskontoret hemställer till sist om vissa åtgärder i budgettekniskt avseende, som skulle kunna föranledas av det föreliggande förslaget.

Jämväl lönerегleringskommittén har, på sätt jag förut nämnt, avgivit utlåtande över det av 1917 års kommitterade utarbetade förslaget. Lönerегleringskommittén behandlar emellertid i sitt yttrande — förutom själva principfrågan om anstaltens omorganisering till en statsinstitution i egentlig mening — endast avlöningsstaten för anstalten, medan kommittén däremot icke ingår på frågorna om anstaltens omkostnadsstat, dess inkomster samt de budgettekniska anordningarna för anstaltens uppförande i riksstaten och därmed sammanhängande spörsmål. Jag anser det därför lämpligast att i det följande lägga behandlingen av det föreliggande ärendet så, att jag till en början något uppehåller mig vid själva principfrågan, därefter i anslutning till lönerегleringskommitténs yttrande till närmare skärskådande upptager den för anstalten tillämnade avlöningsstaten och slutligen behandlar omkostnadsstaten och övriga frågor, som i samband med omorganisationen kräva sin lösning.

I fråga om lämpligheten av provningsanstaltens fullständiga omorganisering till en statsinstitution anför lönerегleringskommittén i sitt utlåtande följande:

»Frågan om en omorganisation av tekniska högskolans materialprovningsanstalt till en stats provningsanstalt har sedan mer än ett tiotal år varit föremål för olika utredningar och förslag. Materialprovningsanstalten har tillföre i ekonomiskt avseende ägt karaktären av en kombinerad enskild och offentlig institution; det föreliggande förslaget innebär dess fullständiga förvandling till en statsanstalt.

Gent emot en dylik anordning torde tilläventyrs vissa invändningar kunna göras. Så skulle kunna erinras — och har också framhållits — att enskilda industrier i stor utsträckning redan hava sina särskilda provningsanstalter, och att

Principutlåtanden.

Lönerегleringskommittén.

staten genom helt övertagande av den nuvarande materialprovvningsanstalten skulle hava att bestå en konkurrens med dessa enskilda anstalter samt att för en statens provvningsanstalt verkningarna av denna konkurrens möjligen kunde tänkas ställa sig mindre gynnsamma. I detta avseende må dock framhållas, att ju flera enskilda anstalter av ifrågavarande slag, som finnas eller uppstå, desto starkare torde behovet framträda av en central provvningsanstalt, som normerar förhållandena på hithörande områden och genom vars arbeten vissa enhetliga metoder kunna bringas till stånd. Ju flera och större speciallaboratorier, som uppkomma — och detta kan ej annat än vara från industriens synpunkt en fördel — desto mer gör sig otvivelaktigt behovet av en central ledning gällande, som med upplysningar och vetenskapliga rön står privatföretagen och enskilda till tjänst. Enligt vad från anstalten framhållits, har detta jämväl bekräftats av erfarenheten under de sista tio åren av anstaltens verksamhet.

Vidare må erinras, hurusom jämväl åtskilliga statsinstitutioner taga ifrågavarande anstalt i anspråk, t. ex. järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, arméförvaltningen m. fl. Några av nämnda verk hava visserligen egna provvningsanstalter, men dessa äro allenast avsedda för de oftast förekommande, av den löpande kontrollen betingade undersökningar, under det att en mångfald olikartade uppgifter städse lämnas åt den ifrågavarande materialprovvningsanstalten. Frånsett detta sistnämnda, redan förefintliga och mera direkta statsintresse må ytterligare framhållas, att i och med statens övertagande av allt flera verksamhetsområden, där tillförene den enskilda företagsamheten mer eller mindre uteslutande gjort sig gällande, ökas jämväl — i den mån de nya områdena äro av den art, att ett anlåtande av en materialprovvningsanstalt är behöfvlig — behovet av en sådan central institution, varom nu är fråga.

Ur dessa och andra synpunkter finner kommittén förslaget om den nuvarande materialprovvningsanstaltens förvandling till en statens provvningsanstalt ändamålsenligt och vill för sin del förorda detsamma.

Det må jämväl i detta sammanhang bringas i erinran, att det beslut, som riksdagen fattat i fråga om uppförande av nybyggnad för en statens provvningsanstalt, torde få anses innebära ett godkännande av den uppfattningen, att i förevarande avseende ett statsintresse föreligger. Vidare har Kungl. Maj:t, efter vad för kommittén meddelats, numera förordnat styrelse och inspektör för anstalten ävensom beslutat i fråga om provisorisk organisation för anstalten under åren 1918 och 1919.»

Departementschefen.

De åtgärder, som av Kungl. Maj:t och riksdagen redan vidtagits för beredande av nya byggnader för provvningsanstalten samt för anstaltens skiljande i organisatoriskt hänseende från tekniska högskolan, torde få anses innebära ett otvetydigt ståndpunktstagande från statsmakternas sida för anslutning till det sedan åtskilliga år tillbaka föreliggande förslaget rörande ombildning av anstalten till en statsinstitution i egentlig mening. Av den här förut lämnade redogörelsen för de yttranden, som av verk och myndigheter ävensom enskilda samman slutningar avgivits över det av 1917 års kommitterade utarbetade förslaget

till ny organisation för anstalten, framgår ock, att tanken på en dylik ombildning av anstalten från intet håll mött någon gensaga utan tvärtom allmänt hälsats med tillfredsställelse och gillande. Jag har under sådana omständigheter icke ansett mig böra tveka att i och för proposition till riksdagen nu underställa ifrågavarande förslag Kungl. Maj:ts prövning och överbägande. Härtill har så mycket större anledning synts mig föreligga, som med hänsyn till den riktning, i vilken förhållandena å här ifrågavarande område under de senare åren utvecklats sig, en snar lösning av anstaltens organisationsfråga kommit att framstå såsom alltmer önskvärd.

Utvecklingen å materialprovningssområdet kännetecknas nämligen överallt av ett snabbt växande behov av vetenskapligt utförda materialprovningar. För statens och kommunernas myndigheter såväl som för den enskilda industrien samt den tekniska materialier och förnödenheter förbrukande allmänheten har materialprovning, utförd genom auktoriserade opartiska provningsanstalter, numera blivit ett oundgängligt led i den tekniska och ekonomiska kontrollen vid leveranser och tekniska arbeten av skilda slag. Industrien själv har ock ådagalagt en allt klarare insikt om materialprovningens betydelse, och större industriella verk hava t. o. m. sökt genom inrättande av egna laboratorier för materialundersökningar övervaka och höja sina tillverkningars kvalitet. Av kostnadshänsyn och för kontroll av egna resultat och apparater behöva dock även sådana verk ofta anlita den samlade sakkunskap, som förefinnes vid en väl utrustad central materialprovningsanstalt. I ännu högre grad framträder detta behov för det stora flertalet industri- och hantverksidkare, som icke kunna bära kostnaderna för egna anordningar för materialprovning. Jämsides härmed har materialprovningens gagn för statsverket och allmänheten framstått allt klarare. Med de fordringar på effektiv kontroll, som numera upprätthållas inom statens och kommunernas förvaltning såväl som inom privata affärsföretag, är det ofta av stor ekonomisk vikt att kunna lita till en officiell materialprovningsanstalts opartiska omdöme.

Vidkommande nu den organisation, som vid en omdaning av anstalten till en statsinstitution i egentlig mening bör givas densamma, synes mig det förslag, som av 1917 års kommitterade i dylikt hänseende utarbetats, väl ägnat att åtminstone i huvudsak vinna tillämpning. Det av tekniska högskolans lärarkollegium framhållna önskemålet, att anstaltens tjänstemän måtte beredas tillfälle att jämsides med det egentliga provningsarbetet i viss utsträckning syssla även med självständigt vetenskapligt arbete, torde med den omfattande personalutrustning, som

enligt 1917 års kommitterades förslag tillämnats anstalten, få anses bliva tämligen väl tillgodosett. Likaledes torde enligt förslaget möjlighet stå öppen för anordnande av det samarbete mellan tekniska högskolan och anstalten, som av högskolans lärarråd framhållits såsom för undervisningen vid högskolan gagneligt och önskvärt. Detta synes mig vara så mycket mera att beakta, som ett av skälen för förläggandet av anstaltens nybyggnad till den plats i högskolans omedelbara närhet, där den nu uppföres, varit att i möjligaste mån underlätta samarbetet mellan de båda institutionerna.

I avseende å anstaltens ställning inom statsförvaltningen må i övrigt framhållas, att anstalten enligt förslaget är avsedd att intaga en fullt fristående ställning såsom självständig institution, direkt sorterande under det statsdepartement, som närmast har att tillvarata handels- och näringarnas intressen.

Innan jag, i anslutning till löneregleringskommitténs förslag, ingår på en närmare granskning av den för anstalten föreslagna avlöningsstaten, anser jag mig vidare böra nämna, att jag biträder kommitterades förslag rörande tillsättande av en särskild styrelse för anstalten samt i fråga om denna styrelses sammansättning och uppgifter. Vad kommitterade i dylikt hänseende ifrågasatt har ju för övrigt redan lett till efterföljd, då det gällt att interimistiskt för åren 1918 och 1919 ordna förhållandena vid anstalten. Beträffande Sveriges kemiska industrikontors yrkande, att i styrelsen måtte beredas plats för en representant för den kemiska industrien, kan detsamma påtagligen med de av kommitterade föreslagna anordningarna för styrelsens utseende, i den mån så anses lämpligt, vinna beaktande utan uttrycklig föreskrift därom i anstaltens instruktion. Vid tillsättandet av den provisoriska styrelsen för anstalten har också vederbörlig hänsyn tagits till industrikontorets önskan i ifrågasvarande avseende. Jag anser det emellertid vara en fördel, att de två ledamöter i styrelsen, som enligt förslaget skola representera annan industri än järnhanteringen, icke tillsättas på förslag av någon viss myndighet eller institution, då härigenom beredes bättre möjlighet att få i styrelsen insätta representanter för den eller de industrier, som vid varje särskilt tillfälle kunna anses mest förtjänta eller mest i behov av att bliva inom styrelsen företrädde.

Efter dessa inledande anmärkningar övergår jag till behandlingen av avlöningsstaten för anstalten.

Avlöningsstaten.

Efter att hava framhållit, att löneregleringskommittén — i anslutning till uttalande av vederbörande departementschef till förberörda statsrådsprotokoll den 31 mars 1916 — betraktat sitt uppdrag i ifrågasvarande ämne såsom allenast avseende regleringen av avlöningsförhållandena för de föreslagna befattningshavarna hos anstalten och vad därmed kunde hava samband, anför löneregleringskommittén i ärendet följande:

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

»I det föreliggande statförslaget äro de för anstalten ifrågasatta befattningshavarna fördelade i ordinarie och extra ordinarie tjänstemän. Till denna fördelning återkommer kommittén närmare i det följande.

Vad då först de föreslagna ordinarie befattningshavarna beträffar, innebär förslaget för *chefen* en avlöning lika med den, som tillkommer generaldirektörer i normalgrad vid centrala ämbetsverk, nämligen 11,000 kronor, därav 7,000 kronor lön, 3,000 kronor tjänstgöringspenningar och 1,000 kronor ortstillägg; *chefen* skulle förordnas för sex år av Kungl. Maj:t efter förslag av anstaltens styrelse. Med anledning av vad sålunda föreslagits har kommittén allenast velat framhålla, att i fråga om sättet för befattningens tillsättning tillräckliga, på reala omständigheter grundade skäl icke synts kommittén föreligga för en avvikelse härutinnan från vad för de centrala ämbetsverkens chefer i regel är fallet. Någon tidsbegränsning bör alltså enligt kommitténs mening ej föreskrivas.

Beträffande *cheferna för de fem tekniska avdelningarna* skulle dessa enligt förslaget i avlöningshänseende vara likställda med byråchefer i patent- och registreringsverket och sålunda åtnjuta avlöning efter tredje normalgraden för tjänstemän vid centrala ämbetsverk, d. v. s. 8,100 kronor, därav 5,000 kronor lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg, vartill skulle kunna komma ett ålderstillägg till lönen å 600 kronor. Förslaget innebär vidare, att dessa avdelningschefer skulle, i likhet med anstaltens chef, förordnas på viss tid, förslagsvis 6 år; grunden för förslaget i sistnämnda hänseende torde vara att söka däri, att man önskat vid anstalten hava befattningshavare, vilka med noggrann kännedom om industriens utveckling och krav äga en däremot svarande tidsenlig utbildning, och att man följaktligen velat undvika att vid anstalten mera fast binda personer, vilka tilläventyrs kunde komma att befinnas brista i angivna hänseenden och därför ej böra få kvarstå till pensionsålder.

I fråga om avlöningsförmånerna för de nämnda avdelningscheferna har kommittén intet att erinra. Vad angår sättet för deras anställning, vill kommittén ingalunda förneka, att fog kan finnas för den till grund för förslaget liggande uppfattningen, men då enahanda synpunkter torde kunna, icke utan fog, göras gällande beträffande hart när flertalet statstjänstemän på olika områden, har det synts kommittén, att tillräcklig anledning ej förefinnes att för avdelningscheferna vid provningsanstalten förordna en anordning i avseende å tillsättningsförhållandena, som avviker från vad beträffande andra statens befattningshavare är i allmänhet vedertaget. Kommittén får alltså tillstyrka, att ifrågasvarande avdelningschefer tillsättas medelst fullmakt eller konstitutorial; utnämningssrätten torde böra ligga hos Kungl. Maj:t.

Då det emellertid är önskvärt att i förekommande fall kunna till avdelningschefer, liksom ock till anstaltens chef, erhålla jämväl personer, som tillgodoföra anstalten en från enskild verksamhet i industriens tjänst förvärvad erfarenhet, synes i fråga om beräkning av tjänstår för pension böra för nämnda befattningshavare gälla andra bestämmelser än vad enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är i allmänhet föreskrivet. Härtill återkommer kommittén i det följande.

I statförslaget äro vidare upptagna tre *förste avdelningsingenjörer*, vilka skulle vara anställda vid de största avdelningarna, nämligen den mekaniska, den bergskemiska och den kemisk-tekniska. För dessa äro föreslagna avlöningsförmåner, enahanda med dem, som tillkomma förste byråingenjörer vid patent- och registreringsverket, eller alltså avlöningar efter andra normalgraden inom centrala ämbetsverk, d. v. s. 5.800 kronor, därav 3,600 kronor lön, 1,800 kronor tjänstgöringspenningar och 400 kronor ortstillägg, vartill skulle kunna komma två ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor.

Mot förslaget i vad det avser dessa befattningshavare synas från kommitténs sida inga berättigade invändningar kunna göras. Enligt vad kommittén inhämtat, är avsett att till innehavare av jämväl dessa befattningar söka i förekommande fall vinna personer, som någon tid tjänstgjort i enskild verksamhet. Även i fråga om pensionsbestämmelser för förste avdelningsingenjörer torde därför särskilda föreskrifter böra meddelas.

Vidare skulle vid anstalten finnas fem *avdelningsingenjörer* med avlöning efter första normalgraden för tjänstemän vid centrala ämbetsverk, d. v. s. 4,000 kronor, därav 2,200 kronor lön, 1,500 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor. Denna avlöning åtnjutes av byråingenjörerna i patent- och registreringsverket. Dessa avdelningsingenjörsbefattningar äro, efter vad till kommittén meddelats, avsedda att beklädas med personer med i regel lägre teknisk utbildning, och skulle ifrågavarande tjänster icke bli passagetjänster, utan har avsett varit, att deras innehavare skulle komma att stanna å desamma. Kommittén vill för sin del förorda förslaget i denna del.

Härefter är å statförslaget upptagen en *kassör och kontorschef* med avlöning efter första normalgraden i centrala ämbetsverk samt dessutom med misräkningspenningar å 300 kronor. I avseende å denna befattningshavare har kommittén intet annat att erinra än att, efter vad kommittén inhämtat, benämningen kassör och räkenskapsförare bättre motsvarar de arbetsuppgifter, denna tjänsteman har sig ålagda. Vad särskilt posten misräkningspenningar beträffar, förekommer, efter vad kommittén tillhandakomna upplysningar giva vid handen, denna avlöningsform redan nu till den, som bestrider motsvarande befattning vid materialprovvningsanstalten; och då, enligt vad som framhållits, ett verkligt behov härav föreligger, får kommittén tillstyrka förslaget jämväl i denna del.

För en *kvinnlig registrator* har föreslagits en avlöning av 2,400 kronor jämte två ålderstillägg, vartdera å 200 kronor. I staterna för vissa ämbetsverk äro uppförda kvinnliga biträdesbefattningar av tredje graden, vilkas innehavare det åligger att bestrida registratorsgöromål (exempelvis medicinalstyrelsen, försäkringsrådet); kommittén har intet att erinra mot att en sådan anordning jämväl vidtages beträffande statens provvningsanstalt. I avseende å avlöningsförmåner för dylik befatt-

ningshavare har kommittén i ett den 11 november 1918 avgivet betänkande (delen LVIII av kommitténs tryckta betänkanden) förordat en förhöjning av den nu till sådan tjänstinnehavare utgående avlöningen; enligt kommitténs förslag skulle avlöningen sättas till 2,400 kronor, därav 1,500 kronor lön, 700 kronor tjänstgöringspenningar och i regel här i Stockholm 200 kronor ortstillägg, varjämte skulle till lönen kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 200 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 år; av ålderstillägget skulle 100 kronor tillhöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar. Den av kommittén sålunda föreslagna begynnelseavlöningen motsvarar det belopp, man i det nu föreliggande förslaget tänkt sig såsom begynnelseavlöning för ifrågavarande kvinnliga registrator. Kommittén får alltså förorda, att i staten upptages ett kvinnligt biträde (registrator) med den avlöning, som av kommittén, såsom nyss omförmälts, i sagda betänkande föreslagits för kvinnliga biträden av tredje graden vid ämbetsverk i Stockholm.

Bland ordinarie tjänstemän är vidare i statförslaget upptagen en *förste verkmästare* med en avlöning av — förutom fri bostad — 3,000 kronor jämte rätt till två ålderstillägg, vardera å 300 kronor, efter respektive 5 och 10 år. Enligt vad inför kommittén gjorts gällande, borde denna befattningshavare om möjligt beredas något bättre förmåner än förslaget innebure. Det har påpekats, att han skulle leda verkstaden, övervaka alla maskinella anordningar inom anstalten och utföra behövt reparaitionsarbete ävensom nytillverkning av apparater och anordningar.

Med hänsyn till de krav, som måste ställas på en sådan befattningshavare, och i betraktande av den, på sätt i förslaget sägs, ingående praktiska och finmekaniska utbildning, som är nödvändig för denne, anser kommittén begynnelseavlöningen ej kunna sättas lägre än 3,000 kronor; av denna avlöning synes 1,700 kronor böra utgöra lön, 1,050 kronor tjänstgöringspenningar och 250 kronor ortstillägg; till lönen böra emellertid enligt kommitténs mening kunna komma tre ålderstillägg i stället för, såsom föreslagits, två, varje ålderstillägg å 300 kronor. Jämlikt den lönereglering, som riksdagen senast beslutat för vaktmästare och med dem jämförbara befattningshavare (skrivelse den 15 juni 1918 nr 415), skola ålderstilläggen utgå efter treårsperioder; kommittén finner skäl tala för enahanda anordning jämväl beträffande ifrågavarande verkmästare.

Förslaget innebär dessutom, att verkmästaren skall utöver den kontanta avlöningen åtnjuta fri bostad, varjämte för kommittén gjorts gällande, hurusom härtill borde komma jämväl bränsle och lyse. Enligt vad kommittén inhämtat, är det avsett, att förevarande befattningshavare skall i egenskap av vice värd hava uppsikten över provningsanstaltens rätt så omfattande nya byggnad, och har kommittén vid sådant förhållande ej haft något att erinra mot vad i sistberörda hänseenden föreslagits.

Beträffande *vaktmästaren* föreslås en avlöning av 1,500 kronor jämte ett ålderstillägg å 100 kronor. För kommittén har framhållits angelägenheten av, att denne vaktmästare bleve i avlöningshänseende jämställd med förste vaktmästare i centrala ämbetsverk, och har därvid särskilt påpekats, hurusom han skulle omhändervärd mottagning av försändelser och provföremål, ombesörja frakter och post och i samband därmed utföra expeditions- och registreringsarbete.

Under erinran att enligt riksdagens omförmälda skrivelse den 15 juni 1918 avlöningen för vaktmästare vid centrala ämbetsverk m. fl. (grupp A) skall utgöra 1,600 kronor jämte tre ålderstillägg, vart och ett å 100 kronor, efter respektive 3.

6 och 9 år, eller alltså en avlöning, överstigande vad man för nu ifrågavarande vaktmästare enligt förslaget tänkt sig, vill kommittén förorda, att vid anstalten inrättas en vaktmästarebefattning med nyssnämnda avlöningsförmåner. Att nu tillstyrka inrättande av en förste vaktmästarebefattning anser sig kommittén icke kunna.

Kommittén övergår härefter att skärskåda de befattningar, vilka i statförslaget äro betecknade såsom extra ordinarie. I avseende härå vill kommittén då genast hava framhållit, att kommittén ansluter sig till den av statskontoret hävdade uppfattningen rörande disproportionen mellan antalet föreslagna ordinarie och extra ordinarie tjänstemän. I den mån ett stadigvarande behov av ifrågavarande extra befattningshavare föreligger och sådant även i övrigt anses lämpligt, böra de enligt kommitténs mening också överföras bland de ordinarie tjänstinnehavarna.

I statförslaget äro upptagna fyra *förste assistenter*, en var med en avlöning av 3,000 kronor. Enligt förslaget har man tänkt sig, att dessa assistenter efter sin verksamhet vid anstalten lämpligen borde komma ut i industriens tjänst. Det har emellertid nu för kommittén framhållits såsom önskvärt, att en av dessa tjänster förvandlades till en ordinarie befattning. Denna befattning vore närmast behöfelig på kemisk-tekniska avdelningen, avsåge bränsle-tekniska provningar och vore av permanent natur. Nuvarande innehavare — har det vidare för kommittén påpekats — vore upplärd på anstalten till ifrågavarande, ganska krävande arbete och vore avsedd att kvarstanna. Under honom sorterade redan nu en kvinnlig assistent och ett biträde. Ställningen vore närmast jämförlig med en verkstäres; han borde åtnjuta rätt till ålderstillägg. En liknande befattning bleve senare även behöfelig på bergskemiska avdelningen men kunde tillsvidare anstå. Befattningen syntes lämpligen ej böra bindas vid bestämd avdelning.

Kommittén vill ingalunda förneka, att skäl skulle kunna anses föreligga för ett tillmötesgående av förslaget om uppförande av en utav ifrågavarande assistentbefattningar såsom ordinarie, men kommittén har dock funnit lämpligast att åtminstone för närvarande stanna vid det ursprungligen föreliggande förslaget och håller alltså före, att med dessa assistentbefattningar nu bör så förfaras, att å ordinarie stat för envar av samtliga fyra befattningshavare uppföres arvode å 3,000 kronor. Benämningen »assistent (manlig)» torde vara att föredraga i stället för, såsom föreslagits, förste assistent.

Förslaget innebär vidare upptagande av sex *kvinnliga assistenter* med en avlöning av 2,400 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 200 kronor. I betänkandet har beträffande dessa befattningshavare omnämnts, att tre av dem vore avsedda för den kemiskt-tekniska och tre för den bergskemiska avdelningen. Därutöver har för kommittén meddelats, att deras utbildning i regel vore genomgången högre flickskola; de vore avsedda att nå den ifrågavarande högre kvinnliga assistentbefattningen efter flera års lärotid på anstalten, och det vore av stor betydelse för anstaltens arbete, att de kvarstannade.

Kommittén har funnit alla skäl tala för, att nu senast bemälda tjänstinnehavare varda som ordinarie befattningshavare uppförda å anstaltens stat. I avseende å tjänsteställning, benämning och avlöning må erinras, hurusom å ordinarie stat för statens skogsförsöksanstalt finnes uppfört ett kvinnligt biträde i tredje lönegraden (kemist). Enahanda ställning synes böra tillkomma nu föreslagna kvinnliga assistenter. Avlöningsförmånerna torde böra bestämmas till de belopp, som av kom-

mittén i dess ovanberörda utlåtande den 11 november 1918 förordats för kvinnliga biträden av tredje graden vid centrala ämbetsverk här i Stockholm.

Vidare har föreslagits upptagande å staten av tre kvinnliga assistenter med en avlöning av 1,800 kronor. Avsikten är att med denna avlöning ersätta sådana biträden, som efter erhållen utbildning vid anstalten kunna tänkas komma att vid uppkommande ledighet uppflyttas till de av kommittén förordade kvinnliga biträdesbefattningarna av tredje graden (assistenter).

Enligt kommitténs mening böra ej de befattningar, om vilka nu är fråga, uppföras å ordinarie stat, vare sig såsom ordinarie tjänster eller såsom befattningar med arvode. Det synes kommittén lämpligast, att, såsom fallet är i fråga om ersättning åt vissa motsvarande extra biträden inom andra förvaltningsområden, den för dessa biträden (assistenter) beräknade ersättningen — vilken torde böra motsvara vad som i meromnämnda betänkande av kommittén föreslagits att utgå till kvinnligt biträde av första (lägsta) graden minskat med ett pensionsavgift motsvarande, avrundat belopp — ingår i ett å anstaltens stat uppfört anslag till vikariatsersättningar och extra biträden. För ändamålet skulle alltså böra beräknas en summa av tillhopa 4,650 kronor.

Förslaget innebär vidare anställande vid anstalten av fyra *skrivbiträden*, därav tre med en avlöning av 2,000 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 200 kronor, och ett biträde med en avlöning av 1,600 kronor utan rätt till ålderstillägg. För kommittén har framhållits önskvärdheten av att tre skrivbiträden måtte uppföras å ordinarie stat, därav två i högsta lönegraden och ett i den näst högsta. Det har påpekats, hurusom de två för högsta graden föreslagna biträdena hade att utföra i avsevärd utsträckning amanuensarbete, varjämte de borde hava vissa språkkunskaper, och har även erinrats, att den dagliga tjänstgöringen för dem vore sju timmar.

Kommittén har ansett tillfyllest, därest nu å ordinarie stat uppfördes två skrivbiträdesbefattningar. Av dessa torde, särskilt med hänsyn till kravet på vissa språkkunskaper, en i avlöningshänseende böra jämföras med kvinnliga biträdestjänster av tredje graden. För den andra befattningen vill kommittén föreslå en avlöning, motsvarande den, som tillkommer andra gradens biträden, båda nu berörda avlöningar jämlikt kommitténs ovan omförmälda förslag av den 11 november 1918. Vad beträffar de övriga två skrivbiträdena, anser kommittén ersättning till dem böra utgå från anslag till vikariatsersättningar och extra biträden. Ersättningen torde böra beräknas efter vad av kommittén föreslagits för kvinnliga biträden av första graden, minskat med ett pensionsavgift motsvarande belopp, eller alltså tillhopa 3,100 kronor.

Den i förslaget härefter upptagne *verkmästaren* är föreslagen till en avlöning av 3,000 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 300 kronor. Även i avseende å denna befattning har för kommittén framhållits önskvärdheten av dess upptagande å stat såsom en ordinarie tjänst. Häremot har kommittén intet att erinra. I avseende å avlöningsförmåner synes kommittén ifrågavarande befattningshavare beträffande *den kontanta avlöningen* böra likställas med den ovan omförmälda förste verkmästaren och alltså komma i åtnjutande av en avlöning av 3,000 kronor, därav 1,700 kronor lön, 1,050 kronor tjänstgöringspenningar och 250 kronor ortstillägg, varjämte skulle till lönen kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor efter resp. 3, 6 och 9 år. Däremot skulle han icke, såsom förste verkmästaren, komma i åtnjutande av fri bostad.

För en *instrumentmakare* har föreslagits en avlöning av 2,400 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 200 kronor. För kommittén har påpekats, att även denne borde inrangeras bland de ordinarie befattningshavarna, ävensom, under erinran, att lönenivån för motsvarande tjänster inom industrien under de sista åren betydligt höjts, betonats, att han om möjligt borde erhålla bättre förmåner än förslaget innebure. Kommittén, som väl finner skäl föreligga för tjänstens upptagande såsom ordinarie befattning men ej anser sig kunna tillstyrka en höjning av den ursprungligen förordade begynnelseavlöningen, vill föreslå, att avlöningen för denne tjänstinnehavare bestämmes till 2,400 kronor, därav 1,500 kronor lön, 700 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, varjämte synas böra kunna komma till lönen tre ålderstillägg, vart och ett å 200 kronor, efter resp. 3, 6 och 9 år.

För en *mekaniker* har föreslagits en avlöning av 2,400 kronor. Jämväl i fråga om denne har med samma motivering som beträffande instrumentmakaren för kommittén framhållits önskvärdheten av att han om möjligt erhöles bättre förmåner än förslaget innebure. Något yrkande om tjänstens uppförande som ordinarie befattning föreligger icke. Kommittén, som icke anser sig kunna förorda för mekanikern en högre ersättning än ursprungligen föreslagits, tillstyrker, att denna ersättning, 2,400 kronor, tages i betraktande vid beräkning av anslaget till vikariatsersättningar och extra biträden, från vilket anslag sagda ersättning lämpligen synes böra utgå.

Förslaget upptager vidare *fyra arbetare* med en avlöning av 1,800 kronor till en var och *fyra biträden* med en avlöning av 1,200 kronor till en var. Mot själva ersättningsbeloppen har kommittén intet att erinra, men synes vad till sagda ändamål ansetts erforderligt, tillhoppa 12,000 kronor, böra utgå från anslaget till vikariatsersättningar och extra biträden.

Det till *arvode åt inspektören* föreslagna beloppet å 1,000 kronor har ej givit anledning till någon erinran från kommitténs sida.

Slutligen har i det föreliggande förslaget för *vikariatsersättningar* beräknats en summa av 5,000 kronor. Enligt av kommittén verkställda beräkningar, därvid hänsyn tagits till den semestertid, som kommittén i det följande föreslår för olika befattningshavare, torde för ändamålet böra — även med behörigt aktgivande å de av kommittén föreslagna ytterligare ordinarie tjänstinnehavare utöver vad förslaget innebär — räknas med ett belopp av 5,500 kronor. På sätt i det föregående framhållits, anser kommittén, att till det sålunda beräknade vikariatsersättningsbeloppet böra läggas vissa ovan angivna belopp till extra biträden, vadan alltså anslaget i staten bör uppföras under rubriken: till vikariatsersättningar och extra biträden. De ovan beräknade beloppen äro 4,650 kronor till tre kvinnliga biträden (assistenter), 3,100 kronor till två skrivbiträden, 2,400 kronor till en mekaniker samt 12,000 kronor till fyra arbetare och fyra biträden. Sammanlagda beloppet utgör 27,650 kronor, varmed följaktligen ifrågavarande anslag bör i staten upptagas.

Beträffande den i det föreliggande förslaget berörda frågan om särskild *övertidsersättning* för all personal utom chefen och avdelningscheferna har, utöver vad i förslaget i detta hänseende uttalats, för kommittén ytterligare framhållits, att, med hänsyn till behovet att uppdragen snabbt utfördes även vid tillfällig anhopning av uppdrag, till omöjligheten att på kort tid erhålla specialutbildad tillfällig arbetskraft och slutligen därtill att vissa provningar icke kunde avslutas inom den ordinarie arbetstiden, övertidsarbete måste i undantagsfall kunna fordras och ersättas; och då ordinarie arbetstiden vore 7 timmar, måste kravet på övertidsersättning fasthållas.

Anstaltens ekonomi försämrades ej utan förbättrades genom betalt övertidsarbete, enär inkomsten i samma mån ökades. För att förebygga missbruk skulle övertidsarbete förekomma endast på chefens eller avdelningschefens i varje särskilt fall gjorda anmodan och skulle av dem attesteras.

Statskontoret har i sitt ovanberörda yttrande — under erinran att ordinarie statstjänstemän i allmänhet vore skyldiga att arbeta även på övertid utan någon särskild ersättning därför — ansett en viss jämkning i denna princip kunna i förvarande fall vara befogad.

I likhet med statskontoret anser även kommittén sådana särskilda omständigheter föreligga beträffande arbetet vid provningsanstalten, att övertidersättning må kunna i vissa fall anses befogad. Dock synes det kommittén lämpligt, att denna ersättning utgår efter vissa grunder, som må vara av Kungl. Maj:t bestämda.

Enligt det föreliggande förslaget skulle samtliga å staten uppförda ordinarie befattningshavare med undantag av förste verkmästaren och vaktmästaren utses av Kungl. Maj:t på förslag av styrelsen.

Enligt kommitténs mening torde endast chefen, avdelningscheferna och förste avdelningsingenjörerna böra utnämnas av Kungl. Maj:t. Övriga å stat uppförda befattningshavare synas böra utnämnas eller förordnas av anstaltens styrelse.

I fråga om *avlöningsvillkor* för ordinarie befattningshavare vid statens provningsanstalt torde böra föreskrivas bestämmelser, motsvarande dem, som på senare tid fastställts för andra statens befattningshavare.

Med hänsyn därtill att spörsmålet om ändrad organisation av den nuvarande materialprovningsanstalten sedan lång tid tillbaka varit aktuellt och då i följd av flera samverkande omständigheter förslaget först från och med år 1920 eventuellt torde komma att realiseras, synes det kommittén billigt, att, vid bifall till det förslag som må vara framlagt, och därest nuvarande befattningshavare vid materialprovningsanstalten vara befordrade till av dem nu innehavda eller närmast motsvarande tjänster vid statens provningsanstalt, de måtte efter Kungl. Maj:ts bestämmande för beräkning av avlöningsförhöjning förmedelst ålderstillägg kunna få tillgodoräknas viss tids tjänstgöring vid materialprovningsanstalten, dock icke utöver fem år.

Kommittén har i det föregående vid behandlingen av spörsmålen rörande avdelningschefer och förste avdelningsingenjörer berört frågan angående beräkning av tjänstår för erhållande av *pension* i vad dessa befattningshavare ävensom anstaltens chef angår. I detta hänseende har för kommittén framhållits, att avdelningschefer och förste avdelningsingenjörer väntades att komma till anstalten från industrien vid 35 å 40 års ålder, och har med hänsyn härtill föreslagits, att pensionsrätt måtte tillerkännas dem enligt samma grunder, som gälla för t. ex. överingenjör vid statens vattenfallsverk (rätt att avgå med hel pension inträder för sådan befattningshavare vid 65 levnads- och 25 tjänstår); för lägre tjänstemän vid anstalten har däremot icke föreslagits något undantag från pensionslagens allmänna regler. Det har framhållits, att vid beräknande av tjänstår föregående tjänstetid vid materialprovningsanstalten borde få räknas till godo.

Även i fråga om chefen torde särskilda bestämmelser i pensionshänseende befinnas erforderliga. Kommittén, som saknar förutsättningar att bedöma den tjänstålder, som i detta fall skulle kunna anses vara efter förhållandena mest lämpad, föreställer sig, att Kungl. Maj:t, innan eventuellt förslag om ändring av civila pen-

sionslagen i de nu angivna hänseendena förelägges riksdagen, finner skäligheten föranstalta om ytterligare utredning i ämnet.

Enligt förslaget skulle de hos anstalten anställda befattningshavarna äga att å sina på stat uppförda avlöningar utfå *dyrtidstillägg* i samma ordning som andra statens tjänstebefattningar. Enligt den av statskontoret uttalade uppfattning borde utgifterna för dyrtidstillägg bestridas på samma sätt som anstaltens övriga kostnader. Kommittén har för sin del icke något att erinra mot vad statskontoret härutinnan anför. Enahanda torde jämväl kunna anses böra vara förhållandet i fråga om utgifter för ålderstillägg och pensionering, varom — i anslutning till uttalande av statskontoret — en uttrycklig föreskrift synes erforderlig.»

Under åberopande av vad sålunda anförts framlägger löneregleringskommittén följande förslag till avlöningsstat för provningsanstalten:

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Orts- tillägg	Summa	Anmärkningar
	K r o n o r				
1 chef	7,000	3,000	1,000	11,000	
1 avdelningschef	5,000	2,500	600	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
4 »	20,000	10,000	2,400	32,400	
1 förste avdelningsingenjör	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år med 500 kr.
2 »	7,200	3,600	800	11,600	
1 avdelningsingenjör	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter ytterligare 5 år med 500 kr. och efter än ytterligare 5 år med 500 kr.
4 »	8,800	6,000	1,200	16,000	
1 kassör och räkenskapsförare ...	2,200	1,500	300	4,000	
Missräkningspenningar till sistnämnde befattningshavare	—	—	—	300	
1 assistent (manlig), arvode	—	—	—	3,000	
3 »	—	—	—	9,000	
1 kvinnligt biträde av tredje graden (registrator)	1,500	700	200	2,400	Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kr., efter ytterligare 5 år med 200 kr. samt efter än ytterligare 5 år med 200 kr.; skolande av varje ålders-tillägg 100 kr. tillhöra lön och 100 kr. tjänstgöringspenningar.
1 dito (assistent)	1,500	700	200	2,400	
5 dito	7,500	3,500	1,000	12,000	
1 dito (skrivbiträde)	1,500	700	200	2,400	
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,300	500	200	2,000	
1 förste verkmästare, jämte fri bostad med bränsle och elektriskt ljus, därest sådant anordnats	1,700	1,050	250	3,000	Efter 3 år kan lönen höjas med 300 kr., efter ytterligare 3 år med 300 kr. samt efter än ytterligare 3 år med 300 kr.
1 verkmästare	1,700	1,050	250	3,000	
1 instrumentmakare	1,500	700	200	2,400	Efter 3 år kan lönen höjas med 200 kr. efter ytterligare 3 år med 200 kr. samt efter än ytterligare 3 år med 200 kr.
1 vaktmästare	900	550	150	1,600	Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kr., efter ytterligare 3 år med 100 kr. samt efter än ytterligare 3 år med 100 kr.
Inspektörens arvode	—	—	—	1,000	
Till vikariatsersättningar och extra biträden	—	—	—	27,650	
Summa	—	—	—	165,050	

Anmärkning 1. Den förste verkmästaren tillkommande förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw.-timmar. Åtnjutes lyse, skall förste verkmästaren själv bekosta armatur och lampor. Boställshavaren skall vara pliktig att själv verkställa eller bekosta sågning, huggning och uppbärning av för bostaden avsett bränsle.

§ 2. *Anmärkning 2.* Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas vaktmästaren, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor för år samt för lyse 25 kronor om året. Därest vaktmästaren åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw.-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmånan av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. F. S. 1918 nr 836).

Tillika framlägger lönerегleringskommittén förslag till villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten upptagna avlöningsförmåner, i huvudsak överensstämmande med vad i motsvarande hänseende under de sista åren stadgats i fråga om befattningshavare i nyreglerade verk.

Departement's-
chefen.

För egen del anser jag mig i allo kunna godtaga de av lönerегleringskommittén föreslagna ändringarna i det av 1917 års kommitterade upprättade förslaget till avlöningsstat för provningsanstalten. Till lönerегleringskommitténs yttrande ber jag endast att få föga några korta anmärkningar, vilka i ett par hänseenden torde böra föranleda tillägg till statförslaget, sådant det föreligger i av lönerегleringskommittén omarbetat skick. I dylikt hänseende får jag anföra följande:

Vid bifall till vad lönerегleringskommittén ifrågasatt rörande utbetalande av särskild övertid ersättning i förekommande fall åt anstaltens personal — vilken ersättning torde böra, såsom lönerегleringskommittén förordat, utgå enligt av Kungl. Maj:t bestämda grunder — torde det vara nödvändigt att tillse, att medel för dylikt ändamål komma att stå till anstaltens förfogande. Lämpligast synes mig då vara att höja anslaget till vikariatsersättningar och extra biträden med det för utbetalande av övertid ersättningar erforderliga beloppet och i stället upptaga nämnda anslag under benämning: »till vikariatsersättningar, extra biträden och övertid ersättningar». För sist omnämnda ändamål torde, enligt vad provningsanstaltens föreståndare meddelat mig, skäligen böra beräknas ett belopp av omkring 5,000 kronor för år räknat. Anslagets slutsumma torde sålunda böra höjas från av lönerегleringskommittén föreslagna 27,650 kronor till 32,650 kronor.

Avlöningarna för de kvinnliga befattningshavarna hos anstalten hava av lönerегleringskommittén upptagits till samma belopp, vartill i

kommitténs betänkande den 11 november 1918, del LVIII, avlöningsförmånerna för de i den centrala statsförvaltningen anställda kvinnliga biträdena föreslagits skola höjas. Kommitténs i berörda betänkande framlagda förslag om avlöningsförbättring för de kvinnliga biträdena har i den till innevarande års riksdag avlåtna statsverkspropositionen förelagts riksdagen för prövning och av riksdagens bägge kamrar godkänts. Jag har sålunda intet att erinra mot de för provningsanstaltens kvinnliga befattningshavare förordade avlönningarna.

I fråga om sättet för tillsättandet av de ordinarie befattningshavarna hos anstalten synes mig löneregleringskommitténs förslag vara att bestämt föredraga framför 1917 års kommittéförslag. Chefen, avdelningscheferna och förste avdelningsingenjörerna torde sålunda böra utnämnas av Kungl. Maj:t, medan däremot övriga befattningshavare lämpligen synas böra utnämnas eller förordnas av anstaltens styrelse.

Löneregleringskommitténs förslag om rätt för nuvarande befattningshavare vid provningsanstalten, vilka vid anstaltens uppförande å stat befordras till av dem nu innehavda eller närmast motsvarande tjänster, att för avlöningsförhöjning tillgodoräkna sig viss tids föregående tjänstgöring hos anstalten synes mig överensstämmande med vad billigheten kräver och föranleder ingen erinran från min sida.

Vad löneregleringskommittén anført i fråga om tiden för inträdandet av rätt till pension för chefen, avdelningschefer och förste avdelningsingenjörer torde jag få till närmare behandling upptaga vid anmälan av förslag till de övriga ändringar i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, som lära böra hos innevarande års riksdag påkallas.

Frågan om vilka medel, som böra tagas i anspråk för bestridande av ålderstillägg och pensioner åt anstaltens befattningshavare, står i nära samband med ordnandet av anstaltens ställning i budgettekniskt hänseende. Därest, såsom fallet är beträffande exempelvis patent- och registreringsverket samt försäkringsinspektionen, anstaltens inkomster skola, så långt de räcka, direkt tagas i anspråk för bestridande av anstaltens utgifter, bör så uppenbarligen ske även i fråga om utgifterna för ålderstillägg och pensioner; och böra i sådant fall å anstaltens stat, i den mån sådana utgifter ifrågakomma, uppföras särskilda anslag för deras bestridande. Ordnas däremot förhållandena vid anstalten så, att avlönningarna till anstaltens befattningshavare skola bestridas av statsmedel i allmänhet, lära även utgifterna för ålderstillägg och pensioner böra utgå av de medel, som för befattningshavare i de centrala verken i regel för dylikt ändamål tagas i anspråk, d. v. s. ålderstilläggen från vederbörande huvudtitels allmänna anslag till ålderstillägg och pensionerna från det

under tionde huvudtiteln uppförda anslaget till pensionering av civila tjänstinnehavare. Såsom jag vid behandlingen av omkostnadsstaten samt dithörande spörsmål skall närmare utveckla, anser jag i fråga om provningsanstalten det förra alternativet vara att föredraga.

Då i händelse av bifall till löneregleringskommitténs förslag i fråga om rätt för nyutnämnda befattningshavare vid anstalten att för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss föregående tjänstgöring, redan under det första året av anstaltens verksamhet under den nya organisationen ålderstillägg skulle komma att utgå till åtskilliga befattningshavare, torde alltså å avlöningsstaten för anstalten medel för dylikt ändamål redan från början böra beredas. Härför torde ett särskilt förslagsanslag böra anvisas, vars belopp, enligt vad jag från anstaltens föreståndare inhämtat, lämpligen lärer kunna sättas till 1,800 kronor.

Något anslag till pensioner åt anstaltens befattningshavare behöver däremot uppenbarligen ännu icke uppföras. Emellertid torde i kungörelsen den 17 december 1914 med föreskrifter angående de medel, av vilka pensioner, som jämlikt lagen om civila tjänstinnehavares rätt till pension beviljats eller komma att beviljas, skola utgå m. m., böra införas stadgande därom, att pensioner till befattningshavare hos provningsanstalten skola utgå av för sådant ändamål å anstaltens stat anvisat särskilt anslag. Framställning till riksdagen i dylikt syfte torde lämpligen böra göras i samband med proposition rörande ändringar i ovan nämnda lag.

Frågan om eventuella dyrtidstillägg till anstaltens personal samt sättet för bestridande av dylika tillägg torde — i vad angår år 1920, varom nu är fråga — få upptagas till behandling i samband med motsvarande angelägenhet beträffande statens befattningshavare i allmänhet. Jag saknar därför anledning att nu närmare ingå på detta spörsmål.

Omkostnadsstaten samt anstaltens inkomster och budgettekniska ställning.

I 1917 års kommittébetänkande hava, såsom redan nämnts, anstaltens utgifter — utöver avlöningsstaten — beräknats till ett årligt belopp av 68,000 kronor, fördelat å följande poster:

gas och elektrisk ström	kronor	8,000
värme	»	15,000
nya inventarier och bibliotek	»	5,000
övriga löpande utgifter	»	40,000
Summa kronor		68,000

Då enligt ovanberörda kommittébetänkande avlöningsstaten, inklusive vikariatsersättningar, skulle sluta å ett belopp av 165,300 kronor, skulle alltså enligt samma betänkande samtliga utgifter för anstalten, för år räknat, komma att belöpa sig till 233,300 kronor.

Anstaltens årliga inkomster av provningar uppskattades av kommitterade — under förutsättning att den av kommitterade föreslagna och av Kungl. Maj:t sedermera beslutade höjningen av grundtaxan med 40 procent komme till stånd — till 190,000 kronor. Härtill skulle komma järnkontolets bidrag 4,400 kronor, vadan sammanlagda inkomsterna skulle utgöra 194,400 kronor. Inkomsterna skulle sålunda komma att understiga utgifterna med ett belopp av 38,900 kronor.

I den till innevarande års riksdag avlåtna statsverkspropositionen uppskattades årsutgifterna för anstalten till sammanlagt 243,050 kronor. Häri ingick avlöningsstatens slutsumma med det belopp, vartill den samma upptagits i löneregleringskommitténs utlåtande, eller 165,050 kronor, medan utgifterna å omkostnadsstaten efter samråd med anstaltens föreståndare beräknades till ett från 68,000 kronor till 78,000 kronor förhöjt belopp. Även inkomsterna beräknades något högre än i 1917 års kommittébetänkande eller till 204,400 kronor för år. Underskottet å anstaltens verksamhet skulle alltså enligt dessa beräkningar komma att utgöra 38,650 kronor om året.

I enlighet härmed upptogs i det för riksdagen framlagda förslaget till riksstat för år 1920 å inkomstsidan under titel: »Inkomster av statens provningsanstalt» en post å 204,400 kronor, medan å utgiftssidan till upprätthållande av verksamheten vid statens provningsanstalt beräknades ett reservationsanslag å 243,050 kronor att i första hand av anstaltens inkomster direkt utgå.

Sedermera hava emellertid från anstaltens styrelse inkommit tvenne skrivelser, daterade den ena den 30 december 1918 och den andra den 28 januari 1919, innefattande *dels* förslag till nya beräkningar av anstaltens inkomster samt av dess utgifter utöver avlöningsstaten *dels* ock förslag i fråga om sättet för upptagande i riksstaten av de för anstalten erforderliga anslag m. m.

I den förra skrivelsen anföres bland annat följande:

»Vad till en början angår det belopp, som i riksstatsförslaget torde böra upptagas såsom utgifter för provningsanstaltens verksamhet utöver avlöningar till ordinarie personal, vikariatsersättningar och extra biträdesmedel, så hava dessa i det ovan omförmälda kommittébetänkandet för år 1917 beräknats till sammanlagt 68,000 kronor enligt följande fördelning.

Styrelsen för
provnings-
anstalten i
skrivelse ^{10/11}
1918.

Gas och elektrisk ström	kronor	8,000
Värme	»	15,000
Nya inventarier och bibliotek	»	5,000
Övriga löpande utgifter	»	40,000

Dessa belopp hava med hänsyn till den prisstegring, som ägt rum under de senaste året, varit för lågt beräknade. Med all sannolikhet kunna de numera icke läggas till grund för en beräkning av anstaltens utgifter under år 1920 utan torde en icke obetydlig ökning i utgifterna vara att emotse. Enligt en av styrelsen verkställd uppskattning torde i riksstatsförslaget för år 1920 böra upptagas ett sammanlagt belopp av 92,000 kronor för ovan uppställda utgiftsposter.

I fråga om anstaltens inkomster har styrelsen till behandling förehaft frågan om en ytterligare höjning av de enligt fastställd taxa utgående avgifter för provningar, som utföras vid anstalten. Enligt nådigt beslut av den 8 februari 1918 medgavs en höjning med 40 procent, vilken förhöjda taxa tillämpats från och med mars månad 1918. I det ovannämnda kommittébetänkandet beräknades inkomsten av provningar för år 1920 enligt en med 40 procent förhöjd taxa till 190,000 kronor. Det är naturligen ytterst vanskligt att söka bedöma, i vilken omfattning en eventuellt inträffande lågkonjunktur skall medföra inskränkning i anstaltens verksamhet under år 1920 och i vad mån därav skall orsakas en minskning i inkomsterna av utförda provningar. Men styrelsen har likvisst ansett sig kunna räkna med att, därest inga särskilda omständigheter inträffa, som orsaka mera omfattande stagnation inom näringslivet, den nyss anförda summan, 190,000 kronor, kan med tillämpning av den med 40 procent förhöjda taxan vara att påräkna såsom inkomst av provningar jämväl under år 1920.

Denna inkomst beräknades förut icke förslå till att täcka anstaltens utgifter under år 1919. Efter de av styrelsen numera beräknade ökningarna i utgifterna för år 1920 skulle underskottet för nämnda år, oavsett dyrtidstillägg åt anstaltens personal, bli ännu större.

Under sådana omständigheter kan synas ligga nära till hands att genom en ytterligare höjning av avgifterna enligt taxan bereda anstalten ökade inkomster. Det har jämväl blivit ifrågasatt att höja avgifterna i sådan omfattning, att inkomsten genom provningar skulle förslå till att täcka anstaltens samtliga utgifter.

Mot en åtgärd av sistnämnda slaget hyser styrelsen för sin del de starkaste betänkligheter. Syftet med provningsanstaltens verksamhet är nämligen icke blott att bereda möjligheter till auktoritativ materialprovning i vissa fall, utan även och framförallt att anstalten skall genom sin verksamhet vara till allmänt gagn. Ur denna synpunkt är det givetvis icke riktigt att genom en taxehöjning fastställa sådana avgifter för provens utförande, att de i själva verket skulle förhindra flertalet av dem, vilka skulle varit väl betjänta av en tillförlitlig materialprovning, att använda sig av provningsanstaltens resurser. Det torde också förtjäna framhållas, att de stora bidrag, som utgått av statsmedel för anstaltens nyorganisation, påkalla anordningar, som bidraga att göra anstalten verkligt allmännyttig. Vidare torde icke böra förbises, att provningsanstalten är avsedd att vara en centralpunkt för materialprovningsarbetet inom landet. Utom att på uppdrag utföra provningar har anstalten till uppgift att genom serier av undersökningar och genom deras publicering utöva tekniskt vetenskaplig verksamhet till näringslivets gagn. För realisandet av denna uppgift har staten både intresse utav och plikt till att bidraga.

Av dessa skäl får styrelsen för sin del bestämt avstyrka en höjning av taxan i sådan omfattning, att anstaltens samtliga utgifter därigenom bli täckta. Styrelsen har emellertid, särskilt med hänsyn till de ovan beräknade ökningarna i utgifterna för år 1920, funnit sig kunna förorda en mindre taxehöjning. Denna torde enligt styrelsens mening böra bestämmas till ytterligare 20 procent, så att den totala taxehöjningen skulle komma att bli 60 procent. Härigenom torde anstaltens inkomster genom provningar under år 1920 kunna uppskattas till 216,000 kronor.»

I den andra skrivelsen anföres huvudsakligen följande:

»De omständigheter, som påkalla särskild uppmärksamhet vid övervägandet av provningsanstaltens ställning i budgettekniskt avseende, sammanhånga å ena sidan med beskaffenheten av den verksamhet, som bedrivs av anstalten, och å andra sidan med det faktum, som angivits i styrelsens ovan angivna skrivelse, att anstaltens inkomster icke lämpligen kunna genom taxehöjning bringas i jämnhöjd med dess utgifter.

*Provnings-
anstaltens
styrelse i
skrivelse den
28/1 1919.*

Provningsanstaltens utgifter avse dels avlöningar åt fast personal och extra biträden, vilka avlöningar fastställts i löneregleringskommitténs statförslag till ett sammanlagt belopp av 165,050 kronor, dels omkostnader för anstaltens drivande, vilka av styrelsen i skrivelse den 30 december 1918 beräknats till ett belopp av 92,000 kronor, för år 1920. Styrelsen får med styrka betona, att ehuruval den förstnämnda utgiftsposten måst göras till siffran bestämd med hänsyn till personalens ställning såsom tjänstemän i statens verk, en sådan bestämning icke låter sig utföras i fråga om vissa av anstaltens övriga kostnader. Åtskilliga däri ingående poster äro nämligen av den natur, att ett deras begränsande till visst maximibelopp skulle omöjliggöra utförandet av olika uppdrag, som kunde komma att lämnas åt anstalten. Detta skulle uppenbarligen stå rakt i strid med de principer, efter vilka anstaltens verksamhet måste läggas, för att den skall kunna motsvara berättigade krav på en statens provningsanstalt. Att märka är vidare, att dessa utgifter äga karaktären av utlägg i och för provningsarbetet, vilka i regeln motsvaras av en proportionell ökning av anstaltens bruttointäkter och ofta medföra en ren nettovinst. Det torde härav uppenbart framgå, vilka ödesdigra verkningar för anstaltens ekonomi och drift, som kunde följa av en sådan bundenhet i medelsanvändningen, vilken faktiskt även sätter en gräns för provningsverksamhetens utveckling. Alldeles oavsett provningsanstaltens rent ekonomiska förluster av en sådan anordning, skulle den verka menligt på anstaltens hela arbete därigenom att den komme att stå i rak motsättning till den affärsrättighet, vilken givetvis måste ligga till grund för anstaltens hela verksamhet. Styrelsen kan för sin del icke taga ansvaret för anstaltens ledning, därest icke den angivna bundenheten i medelsanvändningen undanröjes.

Följande exempel torde vara belysande för nödvändigheten att bereda anstalten viss rörelsefrihet i medelsanvändningen. Stockholms gasverk har anlitat anstalten under de sista tre månaderna 1918 för kontroll vid gasverkets inköp av torv för gasberedning. Provtagningens verkställande nödvändiggjorde anställande av tillfälliga biträden för en kostnad av omkring 2,500 kronor. Anstaltens bruttointkomst av uppdraget var omkring 5,000 kronor. Arbetet hade icke kunnat utföras, därest anstalten icke kunnat vidtaga de extra anordningar, som betingades av uppdragets beskaffenhet. Den allmänna betydelsen utav att provningen kom till stånd torde

framgå därav, att gasverket baserat hela sitt inköp av torv på att provningsanstalten såsom opartisk myndighet utsåges att verkställa provningen. Vad anstaltens egen ekonomi beträffar, framgår av de angivna siffrorna, att provningsuppdraget medförde såväl ökade bruttointäkter som även ökad nettovinst.

De utgiftsposter, beträffande vilka anstalten för verksamhetens bedrivande ovillkorligen bör äga möjlighet att överskrida de beräknade beloppen, äro i huvudsak följande.

Gas och elektrisk ström för provningsarbetets utförande, såsom för drift av motorer, elektriska undersökningar, drivande av ugnar, uppvärmning av laboratorieapparater m. m. Det är uppenbart, att kvantiteten av förbrukad gas och elektrisk ström är direkt beroende av provningsuppdragets omfattning.

Nya provningsanordningar och inventarier. Dessa kunna påkallas dels av enstaka provningsuppdrag, därvid uppdragsgivaren efter arbetets utförande får betala kostnaderna helt eller delvis, dels av teknikens snabba utveckling på visst område eller mångfalden av uppdrag av samma slag, vilken nödvändiggör tillökning i inventarierna.

Tillfälliga biträden och arbetshjälp, ävensom tillfälliga provningsanordningar m. m. Härvid avses sådana biträden, vilkas anlitande påkallas av beskaffenheten hos särskilda provningar, vilkas utförande icke kunnat förutses av anstalten, ävensom körslor, handräckning, m. fl. kostnader som jämväl äro direkt beroende av de särskilda arbetenas beskaffenhet.

Materialier, kemikalier och förbrukningsartiklar. Det är tydligt, att mängden av dessa förbrukningsartiklar är beroende av provningsuppdragets omfattning och att ett fastställt maximibelopp skulle lägga hinder i vägen för vidare utförande av provningar, då materialierna äro förbrukade och medel saknas för nyanskaffning.

I nedanstående tablå har styrelsen gjort en sammanställning var för sig av de utgiftsposter, för vilka ett maximum allenast kunnat förslagsvis uppställas, och av dem, vilka med en viss grad av sannolikhet kunnat till sitt belopp beräknas. Det är styrelsens bestämda uppfattning, att anslaget till täckande av de förra ovillkorligen bör inom ramen för det åt anstalten anvisade reservationsanslaget givas förslagsanslags natur för att anstaltens verksamhet skall kunna upprätthållas.

Förslagsanslag:

Gas och elektrisk ström	kronor 12,000
Nya provningsanordningar och inventarier	» 19,000
Tillfälliga biträden m. m. samt materialier, kemikalier och förbrukningsartiklar	» 28,000
	<hr/> Kronor 5

Reservationsanslag:

Värme (byggnadens uppvärmning)	kronor 20,000
Glasvaror	» 5,000
Bibliotek	» 2,000
Expensmedel	» 6,000
	<hr/> Kronor 33,000

Det andra avseendet, i vilket enligt vad ovan anfördes särskild uppmärksamhet borde ägnas anstaltens budgettekniska ställning, sammanhängande med det faktum, att anstaltens inkomster icke lämpligen kunde genom taxehöjning bringas i jämnhöjd med utgifterna. Detta kunde tänkas spela en roll så tillvida, som invändningar på denna grund möjligen kunde framställas mot att inom ramen av det för anstalten beräknade reservationsanslaget giva vissa poster karaktären av förslagsanslag. Styrelsen kan emellertid för sin del icke tillmäta denna omständighet en sådan betydelse, att den kan motivera anordningar, varigenom anstaltens hela verksamhet sättes på spel. De skäl, styrelsen ovan utvecklat till belysande av nödvändigheten av rörelsefrihet i anstaltens medelsanvändning i vissa avseenden, torde utan vidare giva vid handen, att det erforderliga förslagsanslaget bör ställas till förfogande, oavsett huruvida anslaget kan täckas genom anstaltens inkomst av provningar.

Med hänsyn till vad ovan anförts har styrelsen ansett provningsanstaltens stat böra givas följande uppställning.

Utgifter.

Reservationsanslag att i första hand utgå av inkomster av provningar.			
I. Avlöningsstat, reservationsanslag	kronor 165,050		
II. Driftsomkostnader			
Reservationsanslag	kronor 33,000		
Förslagsanslag	» 59,000	»	92,000
			Kronor 257,050

Inkomster.

Provningssavgifter	kronor 216,000
Järnkontolets bidrag	» 4,400
Tillskott av statsmedel	» 36,650
Kronor 257,050	

Därest det förslag till ordnande av provningsanstaltens anslagsfråga, som styrelsen här ovan angivit, icke kan komma till utförande, har styrelsen alternativt velat ifrågasätta en annan anordning, som åtminstone för kortare tid och särskilt för nästkommande år synes vara antaglig ur synpunkten att bereda anstalten möjligheter till nödvändiga affärsmässiga verksamhetsformer. Anordningen skulle bestå däri, att det av styrelsen beräknade omkostnadsbeloppet — 92,000 kronor — höjdes i sådan mån, att anstaltens ledning därigenom kunde bli säkerställd mot risken att överskrida det beräknade anslaget. Styrelsen anser under sådana omständigheter, att ett belopp av minst 110,000 kronor bör ställas till förfogande.

I enlighet med vad ovan uttalats i fråga om vissa utgifters natur av utlägg i och för provningsarbetet är det givet att den beräknade inkomsten av provningar sannolikt kommer att ökas i proportion till de ifrågavarande omkostnadernas stegring. Det ökade inkomstbelopp, varmed man torde våga räkna, har styrelsen uppskattat till omkring 225,000 kronor.

Med nu angivna beräkning av inkomster och utgifter skulle provningsanstaltens stat te sig på följande sätt.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 142 häft. (Nr 165.)

Utgifter.

Reservationsanslag att i första hand utgå av anstaltens inkomster av provningar.		
I. Avlöningar	kronor	165,050
II. Driftsomkostnader	»	110,000
		Kronor 275,050

Inkomster.

Provningavgifter	kronor	225,000
Järnkontoets bidrag	»	4,400
Tillskott av statsmedel	»	45,650
		Kronor 275,050.»

Statskontoret.

Sedan statskontoret därefter i anledning av innehållet i sistberörda skrivelse genom remiss den 28 januari 1919 anmodats avgiva utlåtande i fråga om sättet för upptagande i riksstaten av de för provningsanstalten erforderliga anslag samt därmed sammanhängande spörsmål, har statskontoret i ett den 30 januari 1919 dagtecknat yttrande, såvitt nu är i fråga, anfört följande:

»Statskontoret vill till en början erinra därom, att, när statskontoret i sitt den 29 november 1917 avgivna underdåniga utlåtande över betänkande och förslag rörande organisation av statens provningsanstalt, avgivet av utav Kungl. Maj:t utsedda särskilda kommitterade, hemställde, att, för den händelse anslag till en dylik anstalt skulle upptagas i riksstaten, anslaget måtte betecknas såsom reservationsanslag, att av avgifter för materialprovningar direkt utgå, skedde detta under den förutsättningen, att inkomsten utav ifrågavarande avgifter skulle uppgå till ett belopp, ungefär svarande mot de med provningsanstaltens verksamhet förenade kostnaderna och enligt statskontorets då gjorda hemställan skulle i riksstaten samma belopp, som uppfördes å utgiftssidan, jämväl upptagas å inkomstsidan. Statskontoret utgick därvid ifrån, att i samma mån som vid anstalten företagna provningar komme att till antal och omfång överstiga vad som beräknats vid anslagsbeloppets bestämmande, skulle även den därigenom ökade inkomsten av provningavgifterna, därest dessa nämligen, såsom statskontoret för sin del förordade, fastställdes till ett mot provningskostnaderna svarande belopp, komma att uppväga de ökade utgifterna. Då ifrågavarande anstalt under den föregående tiden dessutom hade att uppvisa vinst å sin verksamhet, vore under nyss angivna förutsättning i fråga om avgifternas storlek den möjligheten icke utesluten, att så även framdeles skulle kunna bli händelsen, och för att vid en dylik eventualitet de till anstalten inflytande avgifterna allt fortfarande skulle stå till anstaltens förfogande, syntes anordningen med ett reservationsanslag den lämpligaste i förevarande fall.

Enligt vad som framgår av föreliggande promemoria från styrelsen för statens provningsanstalt, är emellertid ovannämnda förutsättning för statskontorets i dess nyssberörda utlåtande den 29 november 1917 gjorda hemställan i avseende å det budgettekniska ordnandet av anslaget till provningsanstalten ej för handen, i det att

nämligen, enligt vad styrelsen för nämnda anstalt framhållit, anstaltens inkomster icke lämpligen kunna genom taxeförhöjning bringas i jämnhöjd med utgifterna. Styrelsen har vidare förklarat, att vissa poster, som avse driftskostnader, nämligen utgifter för gas och elektrisk ström, nya provningsanordningar och inventarier, tillfälliga biträden m. m. samt materialier, kemikalier och förbrukningsartiklar, äro av den beskaffenhet, att styrelsen i fråga om desamma måste medgivas en större rörelsefrihet i medelsdispositionen, än som är möjlig med ett anslag av reservations-slags natur, och styrelsen har med anledning härav hemställt, att de i staten för nu ifrågavarande anstalt upptagna utgiftsposterna för nyss angivna ändamål måtte anvisas såsom förslagsanslag. Ehuru väl en ökning av berörda kostnader enligt statskontorets förmenande givetvis måste anses komma att stå i ett direkt förhållande till antalet och storleken av de vid anstalten utförda provningar och alltså på samma gång innebära, att beloppet av influtna avgifter för dylika provningar komme att ökas, skulle dock vid det förhållande, att, i olikhet med vad statskontoret vid avgivande av sitt förra utlåtande i detta ärende förutsatte, taxan för verkställande av provningar vid anstalten ej är så avvägd, att avgifterna för provningarna motsvara anstaltens kostnader för desamma, kunna inträffa, att de vid uppgörande av staten för anstalten beräknade kostnaderna för driften komme att ej oväsentligt överskridas, utan att någon däremot svarande tillgång funnes att anlita.

Då anstaltens styrelse på det bestämdaste förklarar, att den för sin del icke kan taga ansvaret för anstaltens ledning, därest icke bundenheten i medelsdispositionen undanröjes, och att anstalten ovillkorligen bör äga möjlighet att i vissa fall få överskrida de beräknade anslagsbeloppen, synes det statskontoret, som om man svårigen kan undgå att i detta hänseende tillmötesgå de av styrelsen för anstalten sålunda framställda kraven.

Att därvid, såsom styrelsen föreslagit, låta i ett för anstalten i riksstaten uppfört reservationsanslag ingå underanslag av förslagsanslags natur, skulle emellertid, även om man bortser från det olämpliga i en dylik anordning, ej medföra det resultat, som styrelsen åsyftat, enär nämligen berörda underanslag med hänsyn till riksstatsanslagets karaktär av reservationsanslag i själva verket endast skulle bliva förslagsanslag, högst.

Det lämpligaste sättet att ordna förevarande anslagsfråga, därest man utgår från de av styrelsen för statens provningsanstalt gjorda förutsättningar, att de till anstalten inflytande avgifterna ej komma att förslå till bestridande av de med provningarna förenade kostnaderna, samt att i fråga om vissa utgiftsposter styrelsen bör ha frihet att överskrida de i staten uppförda beloppen, synes statskontoret vara att tillsvidare, till dess erfarenheten visat, huru anstaltens ekonomi i fortsättningen kan komma att gestalta sig, låta anslaget till statens provningsanstalt, i stället för reservationsanslags karaktär, få natur av förslagsanslag, att i första hand av inkomster av anstalten direkt utgå. Skulle det framdeles befinnas, att de till anstalten inflytande avgifterna räcka till för att bestrida anstaltens utgifter, vilket resultat man enligt statskontorets mening bör söka ernå, torde lämpligen en ändrad anslagsbeteckning införas för anslaget i fråga, så att detsamma, i enlighet med vad som i årets statsverksproposition, i överensstämmelse med statskontorets i sådant avseende förut gjorda hemställan, preliminärt föreslagits, får karaktären av reservationsanslag.

Såsom stöd för ett sådant förfarande som det av statskontoret nu förordade kan åberopas den anslagsbehandling, som kommit det i riksstaten uppförda anslaget till bestridande av utgifterna för statens biografbyrå till del. När nämnda anslag

första gången uppfördes i riksstaten, nämligen i riksstaten för år 1913, betecknades anslaget såsom förslagsanslag, att utgå i första hand av avgifter för granskning av biografbilder, och ett mot anslaget svarande belopp upptogs å riksstatens inkomstsida under en särskild riksstatsinkomstitel, benämnd »Avgifter för granskning av biografbilder». På enahanda sätt blev anslaget sedermera upptaget i riksstaterna för följande år till och med år 1916. Sistnämnda år vidtog emellertid riksdagen på av Kungl. Maj:t, i enlighet med statskontorets därom gjorda hemställan, för riksdagen framlagt förslag den förändring med avseende å anslaget till biografbyrån, att detsamma erhöll reservationsanslags natur. Såsom skäl härför anfördes, att erfarenheten hade visat, att biografbyråns utgifter täcktes av de inflytande inkomsterna, och då granskningsavgifterna icke vore avsedda att utgöra någon beskattning av biografrörelsen eller inkomstkälla för statsverket utöver vad som krävdes för en statlig kontroll av granskningsmaterialet, borde eventuella överskott reserveras för kinematografiska ändamål. Anslaget är numera, sedan år 1917, upptaget såsom reservationsanslag, att av avgifter för granskning av biografbilder direkt utgå.

För den händelse anslaget till statens provningsanstalt sålunda skulle erhålla förslagsanslags natur, skulle vid beräkning av anstaltens driftkostnader ej behövas en sådan marginal för eventuell utgiftsökning, som av styrelsen i dess senare alternativa förslag blivit förordad.

Statskontoret får sålunda med anledning av vad nu anförts för sin del förorda, att anslaget till statens provningsanstalt måtte tillsvidare i riksstaten betecknas såsom förslagsanslag, att i första hand av inkomster av provningsanstalten direkt utgå, samt att såväl anslaget som den beräknade inkomsten av ifrågavarande avgifter måtte upptagas till de belopp, som styrelsen för statens provningsanstalt angivit i sitt uti nu förevarande promemoria framlagda första alternativa förslag, d. v. s. anslaget till 257,050 kronor och inkomstiteln till 216,000 kronor.»

Departements-
chefen.

För de utgifter för provningsanstalten, som icke rymmas inom ramen av den avlöningsstat, som för anstalten kan varda fastställd, torde böra uppföras anslag å en särskild omkostnadsstat. Mot de av anstaltens styrelse beräknade beloppen av ifrågavarande utgifter, tillhoppa 92,000 kronor, synes mig någon erinran icke vara att framställa. Då enligt mitt förslag avlöningsstaten för anstalten skulle sluta å en summa av 171,850 kronor, skulle sålunda de sammanlagda utgifterna för anstalten komma att utgöra 263,850 kronor, för år räknat.

Anstaltens inkomster hava av styrelsen — inklusive bidraget från järnkontoret å 4,400 kronor — uppskattats till 220,400 kronor om året. Styrelsen har därvid räknat med, att den år 1897 fastställda taxan å provningsavgifter, vilken år 1918 höjts med 40 procent, skulle underkastas en ytterligare höjning av 20 procent, vilket enligt styrelsens mening vore den största avgiftsökning, som åtminstone för närvarande kunde ifrågasättas.

Då jag emot styrelsens bestämt uttalade mening icke anser mig

kunna förorda högre taxeförhöjning än den ovan angivna och jag icke heller i övrigt har något att erinra mot styrelsens inkomstkalkyler, förordar jag alltså att anstaltens inkomster för år 1920 i enlighet med styrelsens förslag beräknas till 220,400 kronor.

Utgifterna skulle alltså — oavsett kostnaderna för eventuella krigstidstillägg, vilka jag anser mig i detta sammanhang böra lämna helt åsido — komma att understiga inkomsterna med sammanlagt 43,450 kronor.

För bestridande av anstaltens utgifter lära, såsom ock i riksstatsförslaget för år 1920 förutsatts och av såväl styrelsen för anstalten som statskontoret förordats, i första hand böra tagas i anspråk anstaltens egna inkomster. Anstalten skulle alltså komma att intaga ungefärligen samma ställning som exempelvis patent- och registreringsverket, statens biografbyrå och försäkringsinspektionen. I ett hänseende föreligger emellertid, såsom ock i statskontorets utlåtande antydes, en bestämd skillnad. Medan för ovan angivna verk inkomsterna i riksstaten upptagas till samma belopp som utgifterna och i själva verket i allmänhet överstiga desamma, skulle nämligen i avseende å provningsanstalten inkomsterna icke förslå till täckande av utgifterna. Detta lär i sin tur föranleda en viss olikhet i budgettekniskt hänseende mellan å ena sidan t. ex. patent- och registreringsverket och å andra sidan provningsanstalten. Anslaget till uppehållande av patent- och registreringsverkets verksamhet har nämligen med hänsyn till påräknade inkomstöverskott givits reservationsanslags natur, vadan uppkomna besparingar kunna, därest brist i anslaget något år skulle uppstå, tagas i anspråk för det med anslaget avsedda ändamål. Provningsanstaltens verksamhet skulle däremot, enligt vad som beräknats, åtminstone tillsvidare årligen komma att uppvisa ett betydligt underskott, vadan, även om anslaget till anstalten gäves reservationsanslags natur, några besparingar icke vid uppkommande brist i någon anslagspost skulle finnas att tillgå. Då styrelsen för anstalten emellertid bestämt hävdar, att styrelsen, med hänsyn till arten av anstaltens verksamhet, måste beträffande vissa poster å omkostnadsstaten hava möjlighet att i fall av behov kunna överskrida det i staten upptagna anslagsbeloppet samt det under sådana omständigheter lär böra sörjas för, att erforderliga medel för dylika eventualiteter stå till förfogande, synes det mig lämpligast att, på sätt statskontoret också föreslår, tills vidare giva anslaget till provningsanstalten, i stället för reservationsanslags karaktär, naturen av

förslagsanslag, att i första hand av anstaltens inkomster direkt utgå. Skulle det framdeles befinnas, att anstaltens inkomster förslå till täckande av utgifterna, torde emellertid då få tagas under övervägande, huruvida, såsom statskontoret, under hänvisning till förfaringssättet beträffande statens biografbyrå, förordnat, anslagsbeteckningen bör ändras, så att anslaget erhåller reservationsanslags natur och anstaltens ställning i budgettekniskt hänseende blir fullt överensstämmande med exempelvis patent- och registreringsverkets.

I det förslagsanslag till uppehållande av provningsanstaltens verksamhet, som sålunda torde böra å riksstaten uppföras, skulle först ingå avlöningsstaten samt vidare omkostnadsstaten med dess olika anslagsposter. Å sistnämnda stat torde de anslag, vilka i fall av behov skulle få överskridas, böra upptagas såsom särskilda förslagsanslag. Så lärers till en början böra bliva fallet med samtliga de anslag, beträffande vilka styrelsen för provningsanstalten i skrivelsen den 28 januari 1919 hävdade, att obundenhet av anslagsbeloppet vore nödvändig, nämligen anslaget å 12,000 kronor till gas och elektrisk ström, anslaget å 19,000 kronor till nya provningsanordningar och inventarier samt anslaget å 28,000 kronor till tillfälliga biträden m. m. samt materialier, kemikalier och förbrukningsartiklar. Även anslaget till värme å 20,000 kronor torde emellertid böra erhålla förslagsanslags natur. Anslagen till glasvaror å 5,000 kronor, till bibliotek å 2,000 kronor samt till expensmedel å 6,000 kronor, vilka anslag icke skulle få överskridas och av denna anledning av styrelsen upptagits under beteckningen reservationsanslag, torde däremot riktigare böra benämnas förslagsanslag, högst, då nämligen till följd av själva riksstatsanslagets natur av förslagsanslag eventuella besparingar å underanslagen i allt fall icke skulle komma att reserveras utan ingå till statsverkets kassafond.

Sammanfatt-
ning.

Med tillämpning av vad jag här förut anfört skulle alltså staten för provningsanstalten erhålla följande utseende:

Stat för statens provningsanstalt.

	Lön	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg	Summa	Anmärkningar
K r o n o r					
A. Avlöningsstat.					
1 chef	7,000	3,000	1,000	11,000	
1 avdelningschef	5,000	2,500	600	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
4 dito	20,000	10,000	2,400	32,400	
1 förste avdelningsingenjör	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år med 500 kr.
2 dito	7,200	3,600	800	11,600	
1 avdelningsingenjör	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter ytterligare 5 år med 500 kr. och efter än ytterligare 5 år med 500 kr.
4 dito	8,800	6,000	1,200	16,000	
1 kassör och räkenskapsförare ...	2,200	1,500	300	4,000	
Missräkningspenningar till sist-nämnde befattningshavare	—	—	—	300	
1 assistent (manlig) arvode	—	—	—	3,000	
3 dito	—	—	—	9,000	
1 kvinnligt biträde av tredje graden (registrator)	1,500	700	200	2,400	Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kr., efter ytterligare 5 år med 200 kr. samt efter än ytterligare 5 år med 200 kr.; skollande av varje ålderstill-lägg 100 kr. tillhöra lön och 100 kr. tjänstgöringspenningar.
1 dito (assistent)	1,500	700	200	2,400	
5 dito »	7,500	3,500	1,000	12,000	
1 dito (skrivbiträde)	1,500	700	200	2,400	
1 kvinnligt biträde av andra graden	1,300	500	200	2,000	
1 förste verkmästare, jämte fri bostad med bränsle och elektriskt ljus, därest sådant anordnats	1,700	1,050	250	3,000	Efter 3 år kan lönen höjas med 300 kr., efter ytterligare 3 år med 300 kr. samt efter än ytterligare 3 år med 300 kr.
1 verkmästare	1,700	1,050	250	3,000	
1 instrumentmakare	1,500	700	200	2,400	Efter 3 år kan lönen höjas med 200 kr., efter ytterligare 3 år med 200 kr. samt efter än ytterligare 3 år med 200 kr.
1 vaktmästare	900	550	150	1,600	
Inspektörens arvode	—	—	—	1,000	Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kr., efter ytterligare 3 år med 100 kr. samt efter än ytterligare 3 år med 100 kr.
Till vikariatersättningar, extra biträden och övertidsersättningar	—	—	—	32,650	
				170,050	
Anslag till ålderstillägg, förslagsvis	—	—	—	1,800	
	—	—	—	171,850	

Transport		171,850
<p><i>Anmärkning 1.</i> Den förste verkmästaren tillkommande förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw.-timmar. Åtnjutes lyse, skall förste verkmästaren själv bekosta armatur och lampor. Boställshavaren skall vara pliktig att själv verkställa eller bekosta sågning, huggning och uppbärning av för bostaden avsett bränsle.</p> <p><i>Anmärkning 2.</i> Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas vaktmästaren, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor för år samt för lyse 25 kronor om året. Därest vaktmästaren åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw.-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. F. S. 1918 nr 836).</p>		
B. Omkostnadsstat.		
Till gas och elektrisk ström, <i>förslagsanslag</i>	12,000	
» värme, <i>förslagsanslag</i>	20,000	
» nya provningsanordningar och inventarier, <i>förslagsanslag</i>	19,000	
» glasvaror, <i>förslagsanslag, högst</i>	5,000	
» bibliotek, <i>förslagsanslag, högst</i>	2,000	
» tillfälliga biträden m. m. samt materialier, kemikalier och förbrukningsartiklar, <i>förslagsanslag</i>	28,000	
» expenser, <i>förslagsanslag, högst</i>	6,000	92,000
Summa kronor	—	263,850

För åtnjutande av de avlöningsförmåner, som i en blivande stat för provningsanstalten varda upptagna för ordinarie befattningshavare hos anstalten torde i enlighet med löneregleringskommittens förslag böra fastställas följande villkor och bestämmelser, nämligen:

i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:

att befattningshavare skall, därest vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden vid en möjligen inträdande förändrad organisation av provningsanstalten eller eljest kan varda stadgad, ävensom därest anstaltens ställning inom statsförvaltningen så förändras, att densamma ej längre kan anses såsom självständig institution, eller

därest vissa ifrågavarande anstalt tillhörande göromål överflyttas till annan institution, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de göromål, som honom anförtros, eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra inom den institution, till vilken göromålen överlämnas;

att befattningshavare är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning uti innehavande grad, där han, till befordrande av arbetets oavbrutna gång, befinnes vara lämplig och behövlig;

att befattningshavare vidare skall, likaledes med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning, han innehar, vara pliktig att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning inom förvaltningen med liknande arbetsuppgifter; i sådant hänseende även till annan ort, dock i sistnämnda fall mot ersättning för flyttningskostnad;

att med ordinarie befattning vid anstalten icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning vid anstalten ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, såframt ej, vad angår chef eller avdelningschef, Kungl. Maj:t och, vad angår innehavare av annan befattning, styrelsen för anstalten uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid anstalten, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

i fråga om avlöningsförmåners uppbärande m. m.:

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som förordnats att uppehålla befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget men att den, som eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan för-

pliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller tagen i häkte, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande av semester, manlig befattningshavare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid anstalten, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår; ägande han därvid att, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta vid sjukdomsförfall de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest däremot svarande belopp;

att rätt till ersättning för visst övertidsarbete må kunna tillkomma annan befattningshavare än chef och avdelningschef enligt de grunder, som varda av Kungl. Maj:t närmare bestämda;

att emellertid den, som tillträder den nya staten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed; samt

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom ortstillägget utgå till månadens slut;

i fråga om ålderstillägg:

att, därest förhöjning av avlöning efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda för avdelningschef, förste avdelningsingenjör, avdelningsingenjör, kassör och räkenskapsförare samt kvinnligt biträde efter fem år samt för förste verkmästare, verkmästare, instrumentmakare och vaktmästare efter tre år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem, resp. tre år, på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen, där sådan äger rum, efter än ytterligare fem, resp. tre år, ävenledes på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av omförmälda avlöningsförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

att därvid befattningshavare, som utnämnts att från och med den nya avlöningsstatens ikraftträdande vara innehavare av ordinarie tjänst hos anstalten, må efter Kungl. Maj:ts bestämmande kunna få tillgodoräknas den tid av högst fem år, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till innehavande eller närmast motsvarande befattning vid den hittillsvarande materialprovningsanstalten;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av avlöningsförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension är skyldig att avgå från tjänsten, icke må tillträda samma förhöjning;

i fråga om semester, skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att semester årligen må, när det kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjutas av chefen, avdelningschef och förste avdelningsingenjör under en och en halv månad, av avdelningsingenjör, kassör och räkenskapsförare samt kvinnliga biträden under en månad, av förste verkmästare, verkmästare och instrumentmakare under tre veckor samt av vaktmästaren under femton dagar;

att befattningshavare, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid av året, som av chefen bestämmes, begagna sig av semester;

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension är vid tiden för den nya statens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat; dock med skyldighet för chef, avdelningschef och förste avdelningsingenjör att vara underkastad de förändrade bestämmelser i berörda hänseenden, som kunna varda meddelade;

i fråga om särskilda föreskrifter för kvinnliga befattningshavare:

att beträffande de i staten upptagna kvinnliga befattningshavare de föreskrifter i övrigt skola lända till efterrättelse, som äro eller kunna

varda utfärdade angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för de å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar.

Till sist vill jag erinra, att ett bifall till de av mig förordade förslag föranleder viss ändring av inkomstberäkningen i årets statsverksproposition. Under titel »Inkomster av statens provningsanstalt» torde nämligen få upptagas, i stället för av mig vid statsverkspropositionens avlåtande beräknade 204,400 kronor, förut angivna belopp av 220,400 kronor.

Departement-
schefens
hemställan.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

ej mindre

dels godkänna det av mig förordade förslag till stat för statens provningsanstalt, att tillämpas från och med år 1920, ävensom de av mig angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i samma stat upptagna avlöningsförmåner,

dels ock förklara, att envar, som med eller efter ingången av år 1920 tillträder ordinarie befattning vid statens provningsanstalt skall vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser för avlöningsförmånernas åtnjutande,

än även till upprätthållande av statens provningsanstalts verksamhet under år 1920 å *ordinarie* stat för nämnda år bevilja ett förslagsanslag å 263,850 kronor,

att i första hand av inkomster av statens provningsanstalt direkt utgå.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition i ämnet till riksdagen avlåtas av den lydelse, bilagan litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Herbert Wallin.